

**Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762),
Sapiegų rūmų (25771) teritorijos, Vilniaus m. sav., Vilniaus m., L. Sapiegos g. 13
žvalgomųjų archeologinių tyrimų 2015 metais
A T A S K A I T A**

Autorius:

Linus Girlevičius

Vilnius
2015

T U R I N Y S

Įvadas.....	3
Ankstesnių archeologinių tyrimų apžvalga	3
Archeologinių tyrimų eiga ir jų aprašymas	5
Išvados	9
Radinių inventorinė lentelė.....	10
Fotonuotraukos	17
Brėžinių sąrašas	22
Brėžiniai	23
Priedų sąrašas	29
Priedai	30

I V A D A S

2015 m. birželio-liepos mėn. UAB „Teisinga orbita“ atliko žvalgomočius archeologinius tyrimus Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762) teritorijoje, Sapiegų rūmų (25771) pietiniame kieme, Vilniuje. Čia numatoma rekonstruoti rūmų kiemo pietrytiniame kampe buvusį arklidžių pastatą, nugriauti pietinėje ir pietvakarinėje dalyse, prie autentiškos kiemą iš pietų juosiančios tvoros esančius, sovietmečiu pastatytus, mūrinius pastatus. Leidimas atlikti archeologinius tyrimus Nr. LA-207, 2015-06-23 išduotas archeologui dr. Linui Girlevičiui. Archeologinius tyrimus atlikti užsakė UAB „Kauno projektavimo restauravimo ir statybos institutas“. Tyrimais siekta nustatyti kultūrinio sluoksnio pobūdį, stovį, storį, patikslinti atskirų kultūrinio sluoksnio horizontų datavimą, nustatyti arklidžių pastato pamatų pobūdį, stovį, datavimą. Žemės kasimo darbus atliko UAB „Teisinga orbita“ darbuotojai. Fotonuotraukos, brėžiniai L. Girlevičiaus, radinius fotografavo, inventorino technikai Tautvydas Bajarūnas, Vytis Kuliavas, Saulius Paulauskas ir Rytis Tamulynas.

ANKSTESNIŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA

Sapiegų rūmuose Antakalnyje ir jų aplinkoje pastaruosiu metu didžiausios apimtys tyrimus atliko šios pažymos autorius. 2007¹ ir 2009² metais atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, 2012³ metais – detalieji archeologiniai tyrimai, 2013⁴-2014⁵ metais – detalieji tyrimai ir archeologiniai žvalgymai rūmų viduje. Bendra archeologinė situacija geriausiai atskleista detaliųjų tyrimų metu. Tuomet nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis rūmų viduje ir aplinkoje yra nuo 0 cm iki daugiau nei 3 m, o rūmai statyti sudėtingo, palaipsniui žmogaus performuoto, reljefo sklype. Rūmų vidurinėje dalyje, aptiktos XVI amžiumi datuotos keramikos dirbinių degimo krosnies liekanos. Krosnis pastatyta perkasant tiksliai nenustatyto laikotarpio ankstyviausią kultūrinio sluoksnio horizontą. Nuardžius krosnį ar kelias dabartinių rūmų vietoje ir artimiausioje aplinkoje buvusias krosnis, XVII amžiaus pradžioje virš jos (jų) pastatyti ankstyvieji, su iš Nyderlandų kilusiu architektu, karo inžinieriumi Petru Nonhartu

¹ GIRLEVIČIUS L., *Sapiegų rezidencijos rūmų (G246K1, L. Sapiegos g. 13, Vilnius) archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų ir archeologinių žvalgymų prie parko tvoros (G246K4), atliktų 2007 metais, ataskaita*, Vilnius, 2008, autoriaus asmeninis archyvas;

² GIRLEVIČIUS L., *Sapiegų rezidencijos rūmuose ir jų aplinkoje, L. Sapiegos g. 13, Vilniaus mieste, 2009 metais atliktų archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų ataskaita*, Vilnius, 2010, autoriaus asmeninis archyvas;

³ GIRLEVIČIUS L., *Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762) teritorijoje, Sapiegų rūmuose ir artimiausioje jų aplinkoje, L. Sapiegos g. 13, Vilniaus m., Vilniaus m. sav., 2012 metais atliktų detaliųjų archeologinių tyrimų ataskaita*, Vilnius, 2013, autoriaus asmeninis archyvas;

⁴ GIRLEVIČIUS L., *Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762) teritorijoje, Sapiegų rūmuose (25771), Vilniaus m. sav., Vilniaus m., L. Sapiegos g. 13, 2013 m. atliktų detaliųjų archeologinių tyrimų ataskaita*, Vilnius, 2014, autoriaus asmeninis archyvas;

⁵ GIRLEVIČIUS L., *Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762), Sapiegų rūmų (25771), Vilniaus miesto istorinės dalies vad. Antakalniu (16076) teritorijos, Vilniaus m. sav., Vilniaus m., L. Sapiegos g. 13 2014 metų archeologinių žvalgymų ataskaita*, Vilnius, 2015, autoriaus asmeninis archyvas;

siejami rūmai. Aptiktos ir dalinai ištirtos ankstyvųjų rūmų mūrinio priestato liekanos. Vakarinėje rūmų dalyje XVII amžiaus pabaigoje, Kazimierui Jonui Sapiegai atliekant rekonstrukciją, po kurios ankstyvieji rūmai tapo Sapiegų rūmais, prie esamų rūsių pristatyta dar viena (šiaurės vakarinė) rūsių patalpa. Rūsių patalpose aptikti autentiški, vietomis remontuoti, akmenų grindiniai. Rūmų viduje aptikta mūrinė laiptinė į rūšį. Prie rūmų vakarinio fasado visiškai atkastos apardytos paradinių laiptų liekanos. Surasta ankstesnio įėjimo į ankstyvuosius rūmus vieta, šiaurės vakariniame šių rūmų kampe buvusio bokštelio, kontraforso ar tiesiog piliastro pagrindo fragmentas. Tyrimais nustatyta, kad į šiaurę nuo rūmų buvo natūralios ar dirbtinės kilmės griovys, kuris veikiausiai buvo užpiltas Kazimierui Jonui Sapiegai statant (rekonstruojant) rūmus. Tuomet rekonstruojant rūmus įrengtos šiaurinė ir pietinė arkinės galerijos. Abiejų galerijų vakarinėse dalyse būta krosnių. Architektūrinių tyrimų metu nustatyta, kad Sapiegų rūmuose prie dviejų sraigtnių laiptinių būta latrinų (tualetų). Archeologinių tyrimų metu išsiaiškinta, kad prie rūmų pietvakarinio rizalito pietrytinėje dalyje esančios laiptinės latrinų nuotekų rezervuaras buvo medinis. Nuotekos į jį tekėjo iš keraminių vamzdžių glazūruota vidine dalimi formuota šachta. Ties atkurta šiaurės rytine rūmų laiptine nuotekų rezervuaras – mūrinis. Nuotekos į jį taip pat tekėjo keraminiiais vamzdžiais. Ties rytiniu Sapiegų rūmų pietrytinio rizalito fasadu aptikta medinio vandentiekio mova, ties pietvakariniu fasadu – išorinė medinio vandentiekio vamzdžio mova. Aptikta nemaža kolekcija XVI amžiaus pabaiga – XVII amžiaus pradžia datuotinių plokštinių koklių, leisianti bent dalinai rekonstruoti šioje vietoje pastatytų pirmųjų rūmų interjerus. 2012 metais vykusių tyrimų metu aptikta ir XVII amžiaus pabaiga datuotinių, dažniausiai balta glazūra dengtų, puoštų reljefiniais arba pieštais mėlynos glazūros ornamentais, plokštinių koklių fragmentų. Šie – Sapiegų rūmuose stovėjusių, rūmų inventoriuose minimų, krosnių liekanos. Vertinga ir to paties laikotarpio balta glazūra dengtų ir mėlynos glazūros ornamentu puoštų keraminių plytelių kolekcija.

Archeologinę situaciją rūmų pietiniame kieme iliustruoja 1994 metais archeologo Gintaro Abaravičiaus⁶ tirtuose šurfuose 12, 13 ir šios pažymos autoriaus 2009 metais tirtuose šurfuose⁷ 14, 16, 17 fiksuoti faktai. 2009 metais tirtų šurfų 14, 16, 17 tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad reljefas šioje vietoje yra performuotas jau XVII amžiaus pabaigoje, statant rezidencinius rūmus. Šurfe 14 aptikta ir dalinai ištirta ūkinė duobė, greta tirtas apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuotinas XVII amžiaus pabaiga (?) – XVIII amžiumi. Menamas žvyro įžemis pasiektas ~3 m gylyje. Šurfe 16 nustatyta rezidenciją iš pietų

⁶ ABARAVIČIUS G., *Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų Vilniaus mieste, L. Sapiegos gatvėje Nr. 3, 17-18 Sapiegų rūmų aplinkoje projektuojamos šiluminės trasos vietoje ataskaita*. Vilnius, 1994. LIIR f. 1 byla Nr. 2300;

⁷ GIRLEVIČIUS L., *Sapiegų rūmai ir aplinka* // Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais, Vilnius, 2010, p. 222-225;

juosiančios tvoros pamatų konstrukcija. Pamatai juostiniai, apatinėje dalyje suformuotas jų praplatėjimas. Šurfe tirtas kultūrinis sluoksnis menkavertis. Molio įžemis pasiektas 1,1-1,5 m gylyje. Šurfe 17 atkastos autentiškos rūmų teritoriją iš rytų ribojusios tvoros liekanos. Viršutinė, iki priemolio įžemio įgilinta, mūro liekanų dalis išmūryta XX a. I pusėje, apatinė – XVII a. pabaigoje. Tvoros pamatinėje dalyje fiksuota arkinė anga, tačiau nėra aišku ar visa tvora buvo mūryta ant arkinių pamatų. Kultūrinis sluoksnis šurfe 17 sunaikintas sovietmečiu. Gruntas ir žemės paviršius itin užterštas XX a. II pusės šiukšlėmis. Įžemis šurfe pasiektas 1,1-1,3 m gylyje.

1994 metais tirtame šurfe 12, kuris tirtas iki 1,5 m gylio, iki pat jo dugno kasti permaišyti sluoksniai, suformuoti tiesiant požeminius inžinerinius tinklus. Šurfe 13 kultūrinio sluoksnio storis – 2,54 m. Virš smėlio įžemio fiksuotas 22 cm storio juodai pilkos žemės sluoksnis, aukščiau jo – 30 cm storio rudo molio su plytgaliais sluoksnis (veikiausiai sietinas su keramikos dirbinių gamyba šioje teritorijoje – *aut.*). 1,59-2,0 m gylyje tirtas „suverstinis“ pilko smėlio su šlynu sluoksnis, jame – XVII a. vidurio Švedijos moneta. 1,30-1,59 m gylyje tirti pagal radinius su Sapiegų rūmų egzistavimo laikotarpiu sietini kultūrinio sluoksnio horizontai. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis – vėlyva.

ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ EIGA IR JŲ APRAŠYMAS

Sklypo dalis, kurioje 2015 m. buvo atliekami žvalgomieji tyrimai, yra žemėjantys rytų-vakarų kryptimis, link Neries upės slėnio. Teritorija dalinai apaugusi menka velėna, dalinai padengta sovietmečiu suformuotomis patvariomis dangomis – asfaltu, betonu. Baigus tyrimo ir fiksavimo darbus visi šurfai užkasti.

Šurfai 1 ir 2 tirti prie numatomo rekonstruoti arklidžių pastato.

Šurfas 1 (žr. brėžinį Nr. 1, fotonuotraukas 1-6) 2×1 m dydžio. Bandyta šurfą tirti prie šiaurinės pastato sienos, tačiau po iki 20 cm storio velėnos, pilkos žemės sluoksniais pradėtame tirti šurfe atkastas betono sluoksnio paviršius. Turimomis priemonėmis betono įveikti nepavyko, todėl nutarta šurfą perkelti prie vakarinės pastato sienos. Šurfas tirtas gana siaurame ruože tarp pastato sienos ir nesenai vykusių darbų metu supiltos didelės žemių krūvos. Po viršutiniaus maišytas žemės sluoksniais 20-30 cm gylyje šurfo šiaurinėje dalyje atkasta atgrinda (grindinys su latakais vandeniui nutekėti) iš skaldytų nedidelių akmenų. Atgrinda datuotina XX amžiumi, todėl grafinė jos fiksacija nebuvo atliekama. Žemiau atgrindos lygio visame šurfo plote kastas su pilka žeme maišyto smėlio sluoksnis. Kasant šį sluoksnį buvo atkasti arklidžių pamatai, kurie šioje vietoje įgilinti iki 70 cm gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus. Pamatai netvarkingo mūro, panašu, kad plytgaliai, akmenys ir kalkių skiedinys, iš kurių jie mūryti, buvo tiesiog sumesti į iškastą tranšėją. Viršutiniuose

tirtuose sluoksniuose aptiktas nedidelis kiekis XVII-XIX amžiais datuojamų archeologinių radinių (inv. Nr. 1-4): buitinės ir statybinės keramikos dirbinių šukių, kalvio darbo vinies fragmentas. Žemiau su pilka žeme maišyto smėlio sluoksnio 1,1-1,2 m gylyje šurfe atkastas gelsvo smėlio sluoksnis. Jis nestoras – 5-10 cm storio. Po šiuo sluoksniu – griuvenų sluoksnis, kuriame aptikta ir tinko (inv. Nr. 5) fragmentų. Čia galimai yra užkastos Sapiegų rūmų išardytų mūrinių konstrukcijų, lipdybos detalių, kitų dekoru elementų liekanos. Griuvėnos galėjo būti čia supiltos XIX amžiuje, kai pritaikant rūmus Rusijos armijos reikmėms, buvo atlikta rekonstrukcija. Pasiekus 1,2 m gylį tyrimai šurfe nutraukti – tirti jį tapo nebe saugu.

Šurfas 2 (žr. brėžinius Nr. 1, 3, fotonuotraukas 7-14) tirtas prie pietvakarinio arklidžių kampo, ten, kur šis pastatas jungiasi su rūmų kiemą iš pietų ribojančia autentiška mūro tvora. Šurfas 2×1 m dydžio. Nuo šiaurės vakarinio šurfo kampo jo plotas suskirstytas 50×50 cm dydžio kvadratais, kurie iš vakarų į rytus užvardyti lotyniškos abėcėlės raidėmis nuo A iki B, o iš šiaurės į pietus – arabiškais skaitmenimis nuo 1 iki 4. Kasant 20 cm storio viršutinį tamsiai pilkos žemės su griuvenomis sluoksnį, 10-15 cm gylyje atkasti iki 20 cm nuo pastato vakarų sienos išsikišę arklidžių pamatų akmenys. Šiaurinėje šurfo dalyje, kv. A-B/1-3, 20-30 cm gylyje atkasta iš nedidelių akmenų netvarkingai grįsta atgrinda. 20-80 cm gylyje šurfe tirtas pilkos žemės sluoksnis su molio ir smulkių griuvenų priemaiša. 80 cm gylyje šurfe atkastas arklidžių pamatų praplatėjimas. Iš akmenų ir plytelių, riestų kalkių skiediniu mūryti pamatai gilyn palaipsniui plėtėjo, todėl šurfas apatinėje dalyje tapo vos 50-65 cm pločio. Viršutiniuose sluoksniuose surasta keletas archeologinių radinių (inv. Nr. 6-7): marmurinės lentos, kurios vienoje pusėje vaizduojamas erelis su karūna, o kitoje įgilinti įrašai kirilica, fragmentas, metalinis kablys. Arklidžių pamatai įgilinti iki 1,3-1,4 m gylio nuo žemės paviršiaus. 75-100 cm gylyje šurfe tirtas pilkos žemės su smulkių griuvenų priemaiša sluoksnis, jame aptikta XIX amžiumi datuotina keraminio puodo šukė, stiklo dirbinys (inv. Nr. 8-9). Žemiau pastarojo sluoksnio tirtas ~40 cm storio apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas – maišytas priesmėlis su molio priemaiša. Apatiniame sluoksnyje aptiktas XVII-XVIII amžiais datuotinas buitinės keramikos fragmentas (inv. Nr. 10). Didžiojoje šurfo dalyje 1,4-1,5 m gylyje atkastas molio įžemis. Pietiniame šurfo gale, kv. A-B/4, prie mūro tvoros, įžemyje fiksuotas tvoros pamatų perkasimas. Jis 50 cm pločio. 1,6 m gylyje jame atkastas pamato 30 cm pločio praplatėjimas. Pasiekus 1,7 m gylį perkasimo tyrimas nutrauktas, apie tvoros pamato įgilinimą buvo žinoma iš 2009 metais tirtos šurfo 16 tyrimo duomenų. Jame tvoros pamatas buvo įgilintas iki 2,3-2,6 m nuo žemės paviršiaus (iki H_{Abs} 117,85 m).

Šurfas 3 (žr. brėžinius Nr. 1, 4, fotonuotraukas 15-20) prie sovietmečiu pastatyto, numatyto griauti, pastato (sandėlio ar garažo) šiaurinės sienos. Šurfas 2×1 m dydžio. Nuo šiaurės vakarinio šurfo kampo jo plotas suskirstytas 50×50 cm dydžio kvadratais, kurie iš

vakarų į rytus užvardyti lotyniškos abėcėlės raidėmis nuo A iki B, o iš šiaurės į pietus – arabiškais skaitmenimis nuo 1 iki 4. Po iki 10 cm storio velėnos sluoksniu kastas 10-20 cm storio su pilka žeme maišyto šlako sluoksnis. Šiaurinėje šurfo dalyje žemiau šio sluoksnio fiksuotas šviesiai pilka žeme su griuvenomis užpildytas perkasimas, kurį kasant iki 1,1 m gylio apardyti žemiau buvę sluoksniai. Minėto perkasimo neapardytose šurfo dalyse 20-70 cm gylyje fiksuotas maišyto smėlio sluoksnis. Žemiau šio sluoksnio 70-120 cm gylyje tirtas su griuvenomis maišytos pilkos žemės sluoksnis. 100-165 cm gylyje tirtas apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas: maišytas smėlis, su smėliu maišytas molis, maišytas priemolis, molis. 1,4-1,65 m gylyje pasiektas smėlio, molio įžemis. Betoniniai ketinamo griauti pastato pamatai įgilinti iki 1 m gylio nuo žemės paviršiaus. Šurfe aptikta XVII-XIX amžiais datuotinių radinių (inv. Nr. 11-21): buitinės keramikos, koklių fragmentų, kaulo žaliavos sagų gamybai šukė.

Šurfas 4 (žr. brėžinius Nr. 1, 5-6, fonuotraukas 21-31) tirtas į vakarus nuo šurfo 3, prie sovietmečiu pastatyto, numatyto griauti, pastato (buv. kontrolės punkto prie L. Sapiegos gatvės) šiaurinės sienos. Šurfas 2×2 m dydžio, toks šurfo dydis parinktas atsižvelgiant į tai, kad iš anksčiau netoliese vykusių tyrimų žinoma, kad čia yra storas kultūrinis sluoksnis. Nuo šiaurės vakarinio šurfo kampo jo plotas suskirstytas 1×1 m dydžio kvadratais, kurie iš vakarų į rytus užvardyti lotyniškos abėcėlės raidėmis nuo A iki B, o iš šiaurės į pietus – arabiškais skaitmenimis nuo 1 iki 2. Šurfo vieta buvo dengta suirusiu asfaltu. Žemiau jo kastas pagrindas šiai dangai iš griuvenų ir žvyro. Giliau iki 65-75 cm gylio nuo dangos paviršiaus kastas šviesiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis, veikiausiai suformuotas XX amžiuje. Žemiau šio sluoksnio tirtas iki 95 cm storio maišyto smėlio sluoksnis. Tiriant šį sluoksnį 1,35-1,4 m gylyje pasiekta numatyto griauti pastato pamato apačia. Pamatas prastas – tik apatinėje dalyje yra daugiau betono, o virš šio – menkai surištos statybinės šiukšlės. Pasiekus pamatų apačią saugumo sumetimais toliau tirta tik šiaurinė, atokiau pamato esanti, 2×1 m dydžio šurfo dalis. Šiaurės rytinėje šurfo dalyje 1,2-1,8 m gylyje tirtas pilkos žemės su griuvenomis sluoksnis. Jame aptiktas didesnis kiekis archeologinių radinių: baltai glazūruotų ir neglazūruotų koklių fragmentų, nenustatytos paskirties keraminių dirbinių fragmentų (inv. Nr. 22-30). Radiniai datuoti XVIII-XIX amžiais. Žemiau pastarojo sluoksnio lygio iki 1,9 m gylio nuo žemės paviršiaus tirti iki 30 cm storio maišyto smėlio, suplauto ar supustyto smėlio sluoksniai. 1,9-2,2 m gylyje tirtas tamsiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis su akmenukais, geležies rūdimis. Radinių šio sluoksnio datavimui neaptikta. Žemiau pastarojo sluoksnio atkastas perdegusio molio su griuvenomis sluoksnis. Jis siejamas su keramikos gaminių gamyba šioje Vilniaus dalyje iki pastatant pirmuosius rūmus. Prisilaikant darbų saugos reikalavimų giliau tirtoji šurfo 4 dalis sumažinta ir tapo 1,2×1 m dydžio. Nustatyta, kad „gamybinis“ sluoksnis šioje sklypo vietoje yra 60 cm storio, datuojančių archeologinių

radinių tiriant jį neaptikta. Žemiau pastarojo sluoksnio, 2,8-3,1 m gylyje, tirtas ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas – pilka smėlinga žemė. Radinių jame neaptikta, manoma, kad tai augalinis, iki pradedant vietovėje intensyvesnę žmogaus veiklą susiformavęs, sluoksnis. Po šiuo sluoksniu 3,0-3,1 m gylyje pasiektas balkšvo smėlio įžemis. Tirtosios giliausios šurfo dalies vakariniame gale ankstyviausias archeologinio sluoksnio horizontas perkastas. Perkasimo tirtojoje dalyje 3,1 m gylyje aptiktas menamos, į įžemį įgilintos, keramikos dirbinių degimo krosnies mūro kampas. Dėl didelio gylgio bei nesant galimybių šurfą praplėsti, jo tyrimas nutrauktas.

I Š V A D O S :

1. Žvalgomieji archeologiniai tyrimai atlikti 10 m² plote. Visuose šurfuose aptiktas vertingas kultūrinis (archeologinis) sluoksnis, kurio storis nuo 1,4 iki daugiau nei 3,1 m. Ankstyviausi archeologiniame sluoksnyje aptikti radiniai datuoti XVII amžiumi. Remiantis 2015 metais ir anksčiau atliktų tyrimų duomenimis, manome, kad Sapiegų rūmų pietinio kiemo rytinėje dalyje reljefas yra performuotas Sapiegų rūmų statybos (ankstesnių rūmų rekonstrukcijos) darbų metu XVII amžiaus pabaigoje. Ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas šioje kiemo dalyje, taip pat ir 2015 metais tirtųjų šurfų 1-3 zonoje, pradėjo formotis XVII amžiaus pabaigoje. Šurfe 4 esama bent XVI amžiuje pradėjusio formotis archeologinio sluoksnio, tačiau vertingi kultūrinio sluoksnio horizontai čia slūgso po 1,2 m storio menkaverčiais sluoksniais.
2. Ateityje iki atliekant žemės kasimo darbus arba jų metu sklype ir jo aplinkoje iki šiol pilnai neištirtose vietose būtina atlikti archeologinius tyrimus. Manome, kad Sapiegų rūmų pietinio kiemo rytinėje dalyje numatytų sovietinių pastatų griovimo ir arklidžių pastato rekonstrukcijos darbų metu pakankamas tyrimų pobūdis – archeologiniai žvalgymai žemės kasimo darbų metu. Šių darbų metu leidžiama mechanizuotai nukasti iki 1 m storio menkaverčius viršutinius sluoksnius. Archeologinių žvalgymų metu aptikus archeologijos vertybių gali tekti keisti tyrimų pobūdį. Jei būtų būtinybė atlikti žemės kasimo darbus didesniame gylyje, būtina atlikti papildomus archeologinius tyrimus.
3. Tyrimų metu aptiktų radinių kolekcija perduota Lietuvos nacionaliniam muziejui.

Vilnius, 2015-12-21

Dr. Linas Girlevičius, archeologas
Nekilnojamojo kultūros paveldo
apsaugos specialisto atestato Nr. 1860

RADINIŲ INVENTORINĖ LENTELĖ

Inv. Nr.	Aprašymas	Fotonuotrauka
Šūrfas 1		
Viršutiniai sluoksniai, gylis iki 1,2 m		
1.	Indas, keramika, sienelės fragmentas. Dirbinys išdegtas oksidacinėje aplinkoje, molio masėje smėlio liesiklis. Išorinė indo dalis dengta žalia glazūra. Fragmentas 35×26×4 mm dydžio.	
2.	Indas, keramika, sienelės fragmentas. Dirbinys išdegtas oksidacinėje aplinkoje, molio masėje smėlio liesiklis. Vidinė indo dalis dengta ruda glazūra. Fragmentas 28×19×4 mm dydžio.	
3.	Koklio, keramika, fragmentas. Koklis plokštinis, frontalus, dengtas žalia glazūra. Fragmentas 65×30×19 mm dydžio.	
4.	Vinis (?), geležis, fragmentas. Keturkampio 6×5 mm skerspjuvio. Ilgis 65 mm.	
Griuvėnų sluoksnyje, žemiau 1,20 m gylio		
5.	Apdailos detalė, fragmentas, kalkių skiedinys. Tinkuotas. Fragmentas 87×79×41 mm dydžio.	

Šurfas 2		
Viršutiniai sluoksniai		
6.	Plokštė, marmuras, fragmentas. Vienoje pusėje matomi reljefiniai užrašai kirilica, kitoje pusėje pavaizduotas reljefinis vienagalvis erelis su karūna. Fragmentas 350×270×28 mm dydžio.	
7.	Geležinė detalė (kablys). Dirbinys stipriai korodavęs, 285×142×13 mm dydžio.	
Apatinis maišyto smėlio sluoksnis		
8.	Indas, keramika, sienelės fragmentas. Dirbinys išdegtas oksidacinėje aplinkoje, molio masėje smėlio liesiklis. Vidinė indo dalis dengta ruda glazūra. Fragmentas 30×27×4 mm dydžio.	

9.	Vamzdelis, stiklas, fragmentas. stiklas skaidrus. Dirbinio pjūvis apskritimo formos, skersmuo 3 mm. Vienas galas išplatėjęs, skersmuo 7 mm. fragmento ilgis 29 mm.	
Apatinė kultūrinio sluoksnio dalis		
10.	Puodas, keramika, fragmentas – kaklo šukė. Dirbinys išdegtas redukciniėje aplinkoje, molio masėje – smėlio ir grūsto granito liesikliai. Fragmentas 48×45×5 mm dydžio.	
Šurfas 3		
11.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Koklis frontalus, jo plokštė dengta žalia glazūra. Fragmentas 105×49×32 mm dydžio.	
12.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Koklis frontalus (?), jo plokštė puošta reljefiniu geometriniu ornamentu ir dengta balta glazūra. Fragmentas 140×65×47 mm dydžio.	
13.	Indas, keramika, dugno fragmentas. Dirbinys išdegtas oksidacinėje aplinkoje, molio masėje smėlio liesiklis. Vidinė indo dalis dengta ruda glazūra. Fragmentas 77×48×15 mm.	

14.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Koklis frontalus, jo plokštė dengta žalia glazūra. Fragmentas 80×72×22 mm dydžio.	
15.	Lėkštė, keramika, fragmentas. Dirbinys išdegtas oksidacinėje aplinkoje, molio masėje smėlio liesiklis. Vidinė indo dalis dengta žalia glazūra. Fragmentas 73×31×8 mm.	
16.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Koklis frontalus, jo plokštė dengta balta glazūra. Fragmentas 63×40×10 mm dydžio.	
17.	Lėkštė, keramika, fragmentas. Dirbinys išdegtas oksidacinėje aplinkoje, molio masėje smėlio liesiklis. Vidinė indo dalis dengta žalia glazūra. Fragmentas 57×48×6 mm.	
18.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Koklis frontalus, jo plokštė dengta žalia glazūra. Fragmentas 84×42×17 mm dydžio.	
19. 1-3	Puodas, keramika, dugno fragmentas. Dirbinys išdegtas redukciniėje aplinkoje, molio masėje – smėlio ir grūsto granito liesikliai.	

20.	Indas, keramika, dugno fragmentas. Fajansinis indas žiestas ir išdegtas oksidacinėje aplinkoje. Indas dengtas baltos spalvos glazūra. Molio masėje smėlio liesiklis. Fragmentas 62×23×3 mm dydžio	
21.	Kaulas, gamybinė atlieka, fragmentas. Fragmentas su apskritimo formos išpjovom (susijusioms su sagų gamyba (?)) kurių skersmuo 12 mm. Fragmentas 36×28×3 mm.	
Šurfas 4		
Viršutinis sluoksnis		
22.	Plyta, fragmentas. Ant plytos plytinės ženklo (?) įspaudas. Fragmentas 85×80×25 mm dydžio.	
Maišytas sluoksnis		
23.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Koklis frontalus, jo plokštė dengta žalia glazūra. Fragmentas 125×62×30 mm dydžio.	
24.	Koklio, keramika, plokštinio, kaklo fragmentas. Fragmentas 60×28×18 mm dydžio.	

25.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Fragmentas 48×47×11 mm dydžio.	
26.	Indas, keramika, dugno fragmentas. Indas žiestas, išdegtas redukciniėje aplinkoje. Molio masėje – smėlio ir grūsto granito liesikliai. Fragmentas 55×42×7 mm dydžio.	
27.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Fragmentas 87×70×26 mm dydžio.	
28.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Fragmentas 46×41×24 mm dydžio.	

29.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Fragmentas 244×132×58 mm dydžio.	
30.	Koklio, keramika, plokštinio, fragmentas. Koklis frontalus, jo plokštė puošta reljefiniu geometriniu ornamentu ir dengta balta glazūra. Fragmentas 219×115×88 mm dydžio.	

1. Šūrfas 1, jame atkasta akmenų atgrinda, vaizdas iš P.

2. Šūrfas 1, jame atkasta akmenų atgrinda, vaizdas iš ŠR.

3. Šūrfas 1, pasiekus jo dugną. Vaizdas iš PV.

4. Šūrfas 1, pasiekus jo dugną. Vaizdas iš P.

5. Šūrfas 1, pasiekus jo dugną. Vaizdas iš ŠR.

6. Šurfo 1 vieta jį užkasus. Vaizdas iš PV.

7. Šūrfas 2, vaizdas iš ŠV.

8. Šūrfas 2, jame atkasta akmenų atgrinda, vaizdas iš ŠV.

9. Šurfas 2 pasiekus jame įžemio lygį. Vaizdas iš ŠR.

10. Šurfas 2 pasiekus jame įžemio lygį. Vaizdas iš PV.

11. Šurfas 2 pasiekus jame įžemio lygį. Atkastas arklidės pamatas. Vaizdas iš V.

12. Šurfe 2 atkastas rūmų tvoros pamato viršus. Vaizdas iš Š.

13. Šurfe 2 atkastas rūmų tvoros pamato viršus. Vaizdas iš Š.

14. Šurfo 2 vieta jį užkasus. Vaizdas iš ŠV.

15. Šurfas 3 pasiekus jame žemio lygį. Vaizdas iš P.

16. Šurfas 3 pasiekus jame žemio lygį. Vaizdas iš PV.

17. Šurfas 3 pasiekus jame žemio lygį. Vaizdas iš P.

18. Šurfas 3 pasiekus jame žemio lygį. Vaizdas iš ŠR.

19. Šurfo 3 šiaurinė sienelė. Vaizdas iš PV.

20. Šurfo 3 vieta jį užkasus. Vaizdas iš Š.

21. Šurfas 4, vaizdas iš V.

22. Šurfas 4 jo ŠR dalyje pasiekus įžemį. Vaizdas iš PV.

23. Apatinė šurfo 4 dalis, vaizdas iš ŠV.

24. Apatinė šurfo 4 dalis. Ties matuokle - menamos krosnies liekanos. Vaizdas iš P.

25. Šurfo 4 šiaurinė sienelė. Vaizdas iš P.

26. Šurfas 4, vaizdas iš PV.

27. Šurfas 4, vaizdas iš PR. Ties matuoklės apatinė dalimi - menamos krosnies, įgilintos į žemį, liekanos.

28. Šurfas 4, vaizdas iš ŠR.

29. Šurfo 4 pietinė dalis. Vaizdas iš Š.

30. Šurfas 4, vaizdas iš PV.

31. Šurfo 4 vieta jį užkasus. Vaizdas iš R.

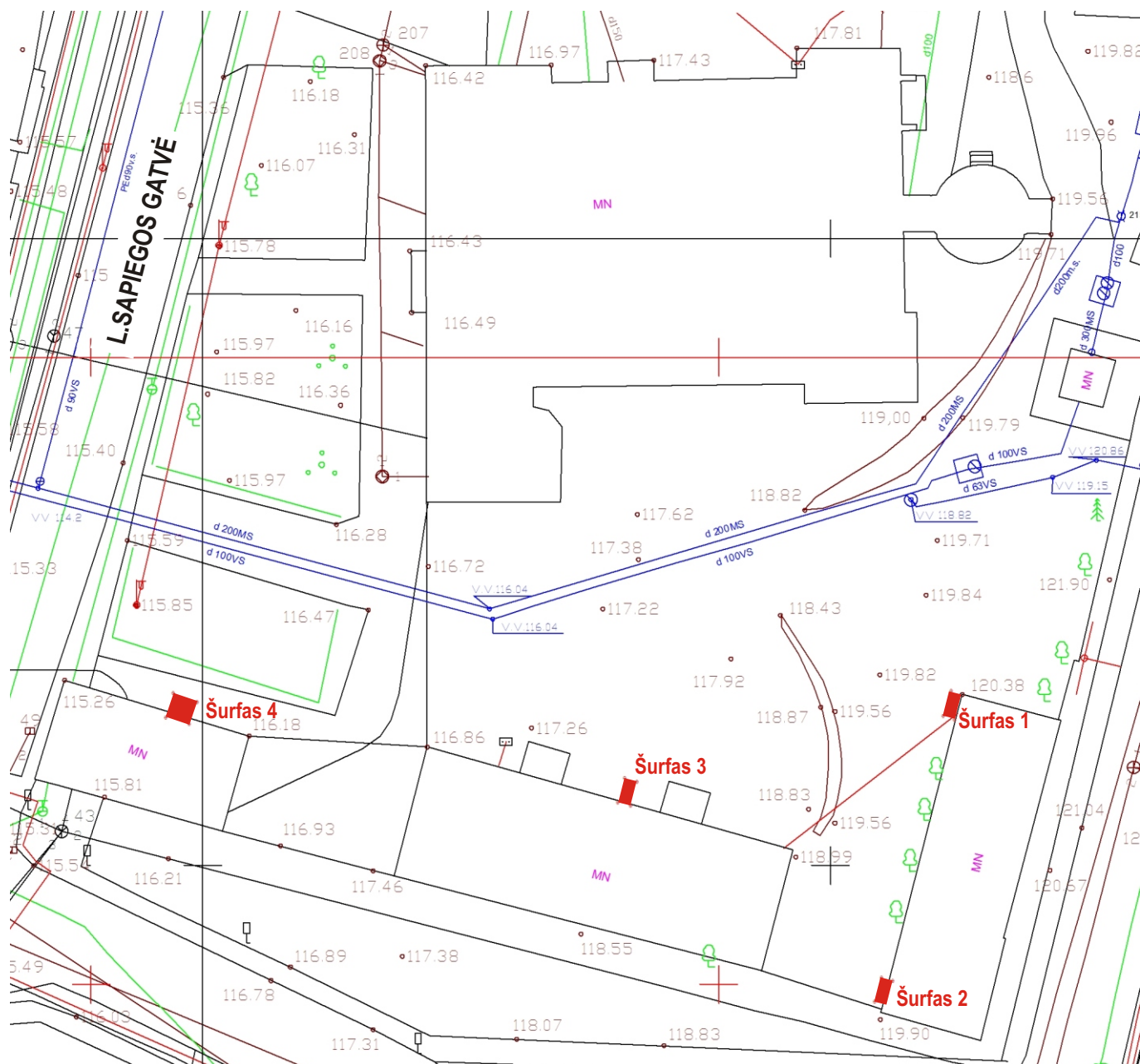
B R Ē Ž I N I Ņ U S Ā R A Š A S

Nr.:

1. Situācijas planas M 1:500;
2. Sutartinieki ženkli;
3. Šurfas 2, planas, pjūvumi M 1:20;
4. Šurfas 3, pjūvumi M 1:20;
5. Šurfas 4, planas, vakarinās sienelēs pjūvis M 1:20;
6. Šurfas 4, pjūvumi M 1:20.

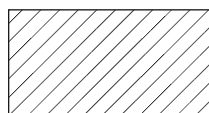
**Žvalgomieji archeologiniai tyrimai
L. Sapiegos g. 13, Vilniuje, 2015 metais
Situacijos planas M 1:500**

4
IN

0 5 10 15 20 25 (m)

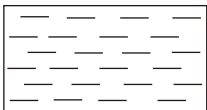
Sutartiniai ženklai

Juoda žemė

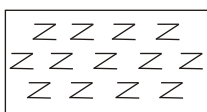
Pilka žemė

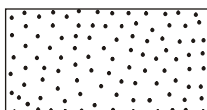
Molis

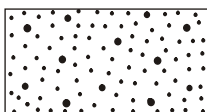
Plūktas molis

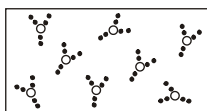
Degtas molis

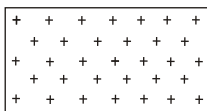
Smėlis

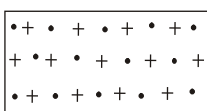
Smulkus žvyras

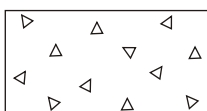
Stambus žvyras

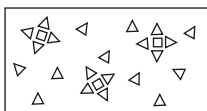
Kalkės

Kalkių skiedinys

Smulkios griuvenos

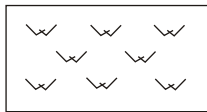
Stambios griuvenos

Degėsiai

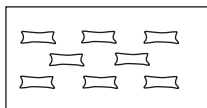
Kaulai

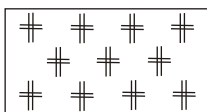
Pelenai

Velėna

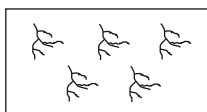
Oda

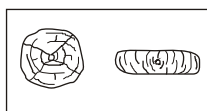
Puvėsiai

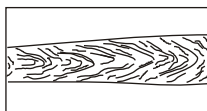
Durpės

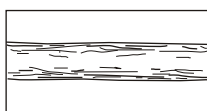
Šaknys

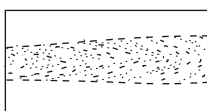
Skersinė mediena

Išilginė mediena

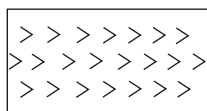
Rąstas

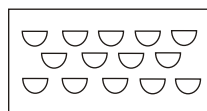
Sunykusi mediena

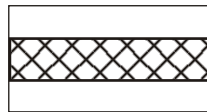
Apdegusi mediena

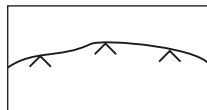
Skiedros

Keramika

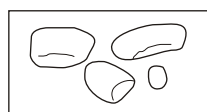
Asfaltas

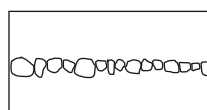
Įžemis

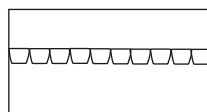
Ruda žemė

Akmenys

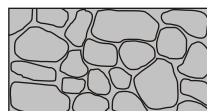
Akmenų grindinys

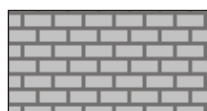
Tašyti akmenys

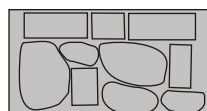
XX-XXI a. perkastas gruntas

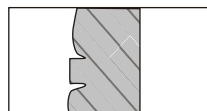
Akmenų mūras

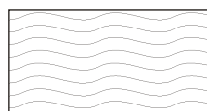
Plytų mūras

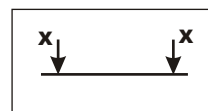
Akmenų-plytų mūras

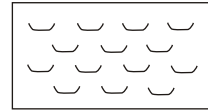
Mūras pjūvyje

Gruntinis vanduo

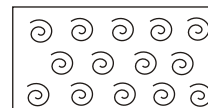
Fiksuotas pūvis

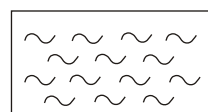
Suodžiai

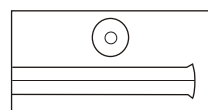
Betonas

Mėšlas

Šlynas

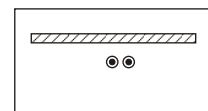
Vamzdžiai

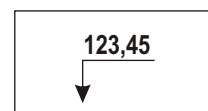
Skalda

XX-XXI a. šiukšlės

Kabeliai

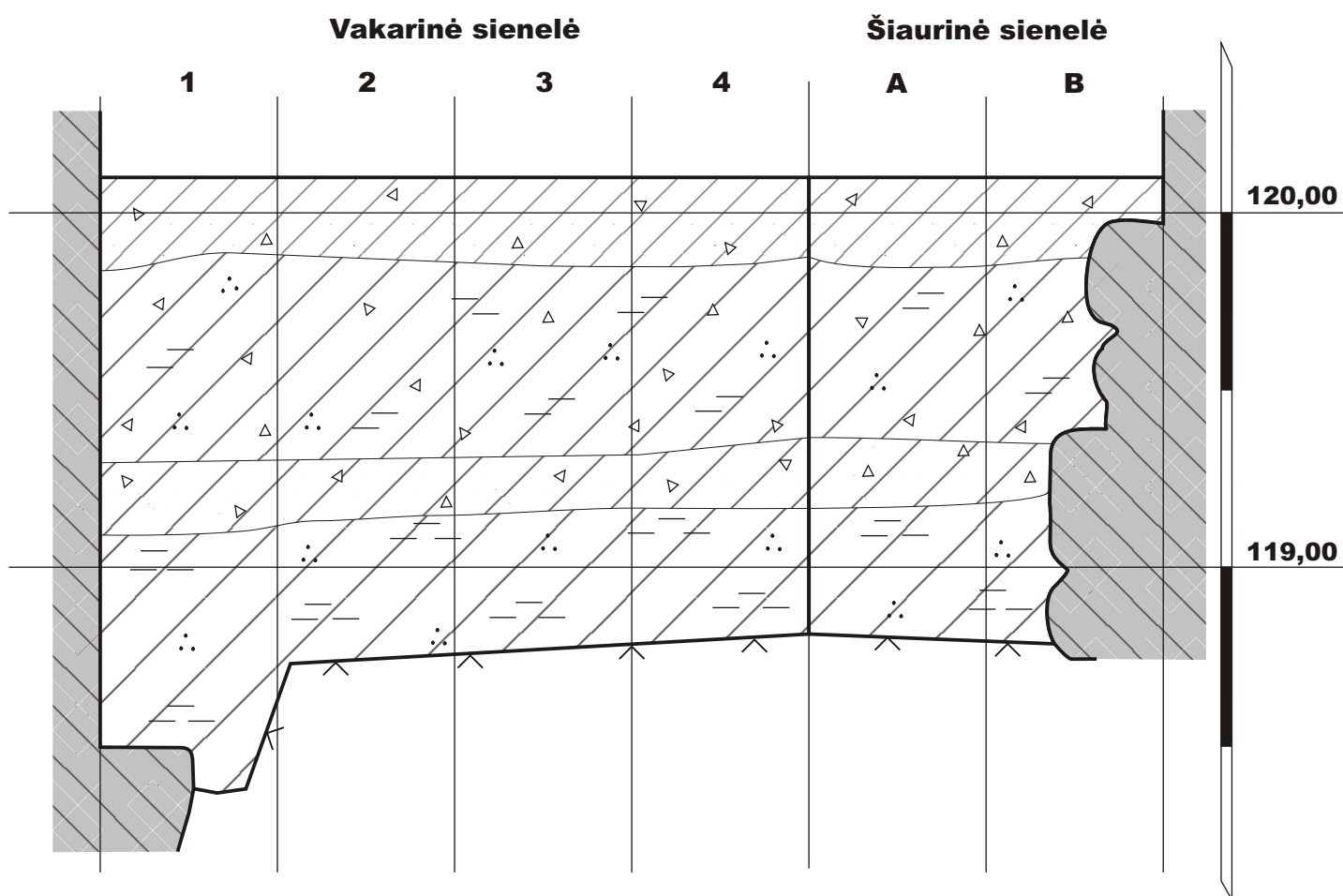
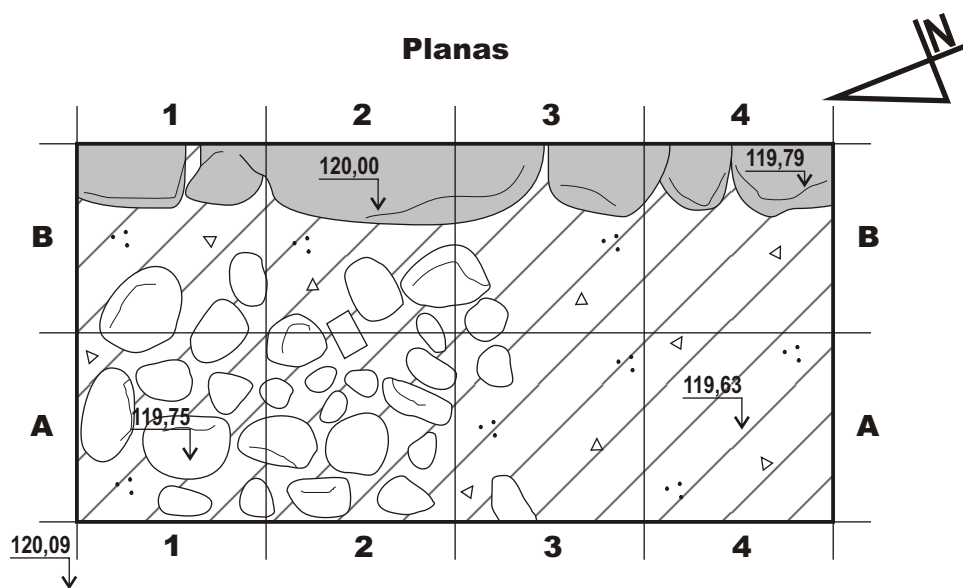

Absoliutūs aukščiai (metrais)

PASTABOS:

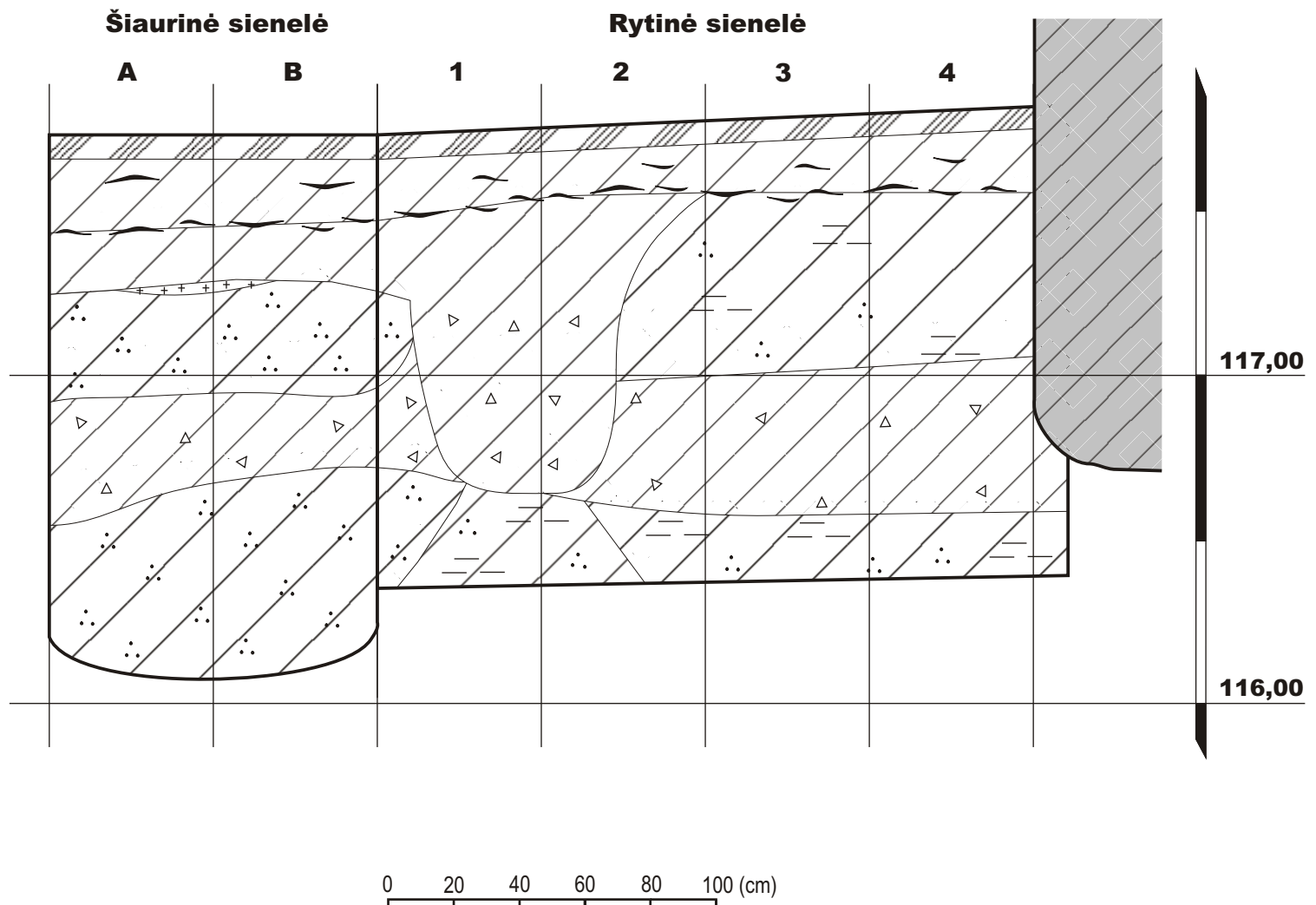
1. Sutartiniai ženklai derinami tarpusavyje
2. Įžemio gruntas nežymimas sutartiniais ženklais - apie tai duomenys tekste

L. Sapiegos g. 13, Vilnius, 2015 metai
Žvalgomieji archeologiniai tyrimai
Šūrfas 2, planas, pjūviai M 1:20

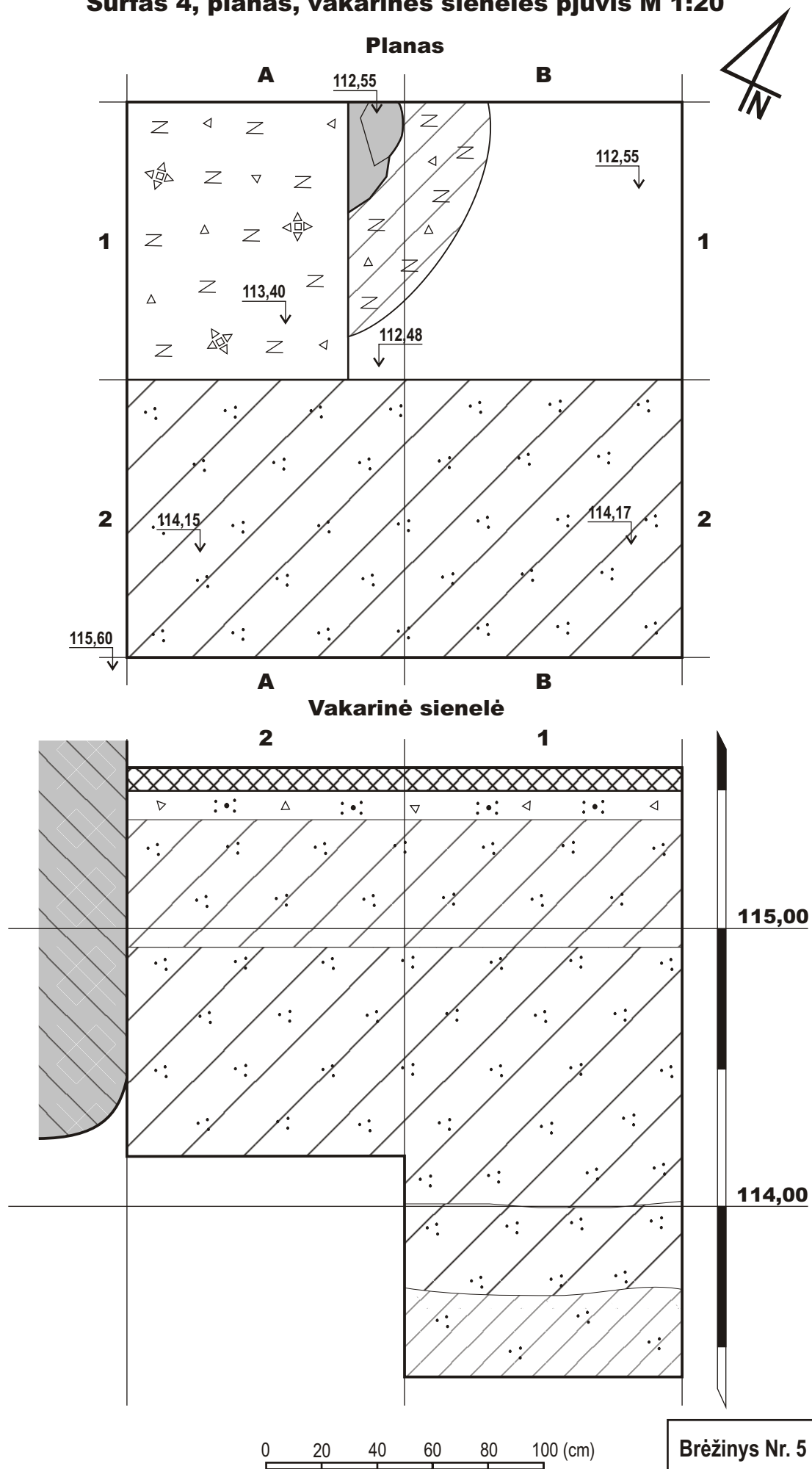

0 20 40 60 80 100 (cm)

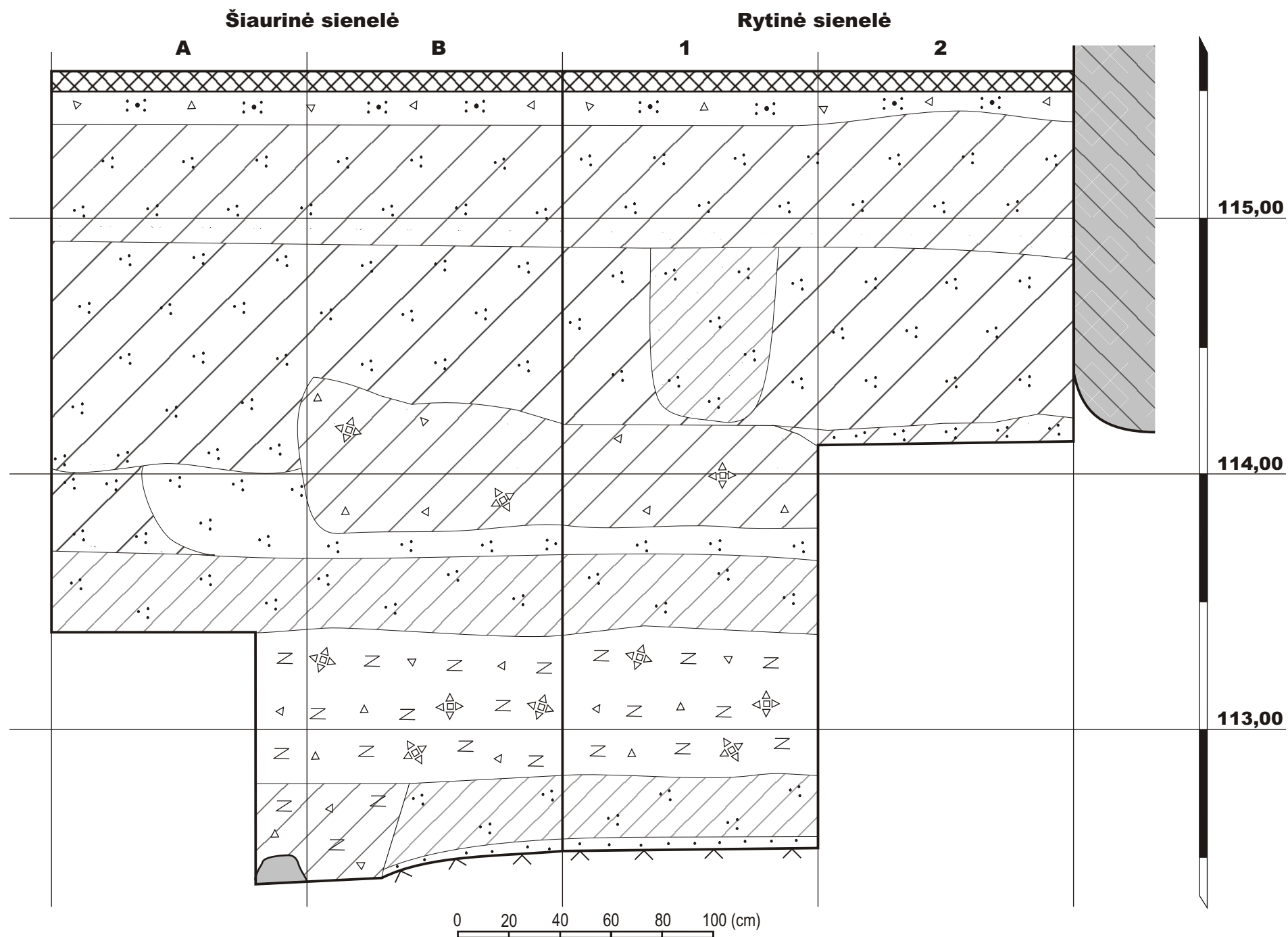
L. Sapiegos g. 13, Vilnius, 2015 metai
Žvalgomieji archeologiniai tyrimai
Šurfas 3, pjūviai M 1:20

L. Sapiegos g. 13, Vilnius, 2015 metai
Žvalgomieji archeologiniai tyrimai
Šūrfas 4, planas, vakarinės sienelės pjūvis M 1:20

L. Sapiegos g. 13, Vilnius, 2015 metai, žvalgomieji archeologiniai tyrimai, šurfas 4, pjūviai M 1:20

PRIEDŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.:

1. Leidimas vykdyti archeologinius tyrimus (kopija);
2. Archeologinių tyrimų projektas;
3. Archeologinių tyrimų pažyma;
4. L. Sapiegos g. 13, Vilniuje, 2015 metais tirtų archeologinių šurfų kampų koordinatės (LKS-94);
5. Radinių perdavimo aktas.

**KULTŪROS PAVELDO DEPARTAMENTAS
PRIE KULTŪROS MINISTERIJOS**

LEIDIMAS ATLIKTI ARCHEOLOGINIUS TYRIMUS

2015-06-23

(data)

Nr.

Vilnius

LA-207

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571) 18 straipsnio 6 dalimi, šis leidimas išduotas

dr. Linui Girlevičiui

(tyrėjo vardas, pavardė, nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialisto atestato išdavimo data ir Nr.)

arba mokslo laipsnis ir (ar) pedagoginis vardas)

atlikti:

Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762), Sapiegų rūmų (25771) teritorijos

(numatomos tirti vietos pavadinimas, unikalus kodas Kultūros vertybių registre,

Vilniaus m. sav., Vilniaus m., L. Sapiegos g. 13

adresas, archeologinių tyrimų pobūdis)

žvalgomojus archeologinius tyrimus

pagal archeologinių tyrimų projektą:

Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762), Sapiegų rūmų (25771) aplinkos, Vilniaus m. sav., Vilniaus m., L. Sapiegos g. 13 Žvalgomųjų archeologinių tyrimų projektas (2015-06-23)

(projekto pavadinimas, aprobavimo data)

archeologinių tyrimų grupę sudaro šie archeologai (pildoma, jeigu grupę sudaroma):

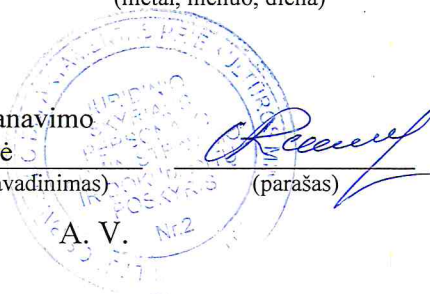
(vardai, pavardės)

(antra pusė)

Papildomi paveldosaugos reikalavimai archeologinių tyrimų metu :

Leidimas galioja iki 2015-11-30
(metai, mėnuo, diena)

Leidimo galiojimas pratęstas iki _____
(metai, mėnuo, diena)

Apskaitos, paveldotvarkos planavimo
skyriaus vyr. specialistė
(leidimą išdavusio tarnautojo pareigų pavadinimas) A. V.

Dovilė Urbonavičiūtė-
Jankauskienė
(vardas, pavardė)

(leidimą galiojimą pratęsusio tarnautojo pareigų pavadinimas) _____ (parašas) _____ (vardas, pavardė)
A. V.

Leidimas taip pat tyrėjui suteikia teisę naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte.

Tyrėjas archeologinių tyrimų metu ir juos atlikęs privalo laikytis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571), Paveldo tvarkybos reglamento PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“, patvirtinto Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2011 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. ĮV-538 (Žin., 2011, Nr. 109-5162), Nekilnojamųjų kultūros vertybių atskleidimui reikalingų tyrimų duomenų apimties aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Kultūros ministro 2005 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. ĮV-259 (Žin., 2005, Nr. 80-2927), Kultūros paveldo objektų ar vietovių apžiūros, būklės fiksavimo ir tyrimo atlikimo užtikrinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. ĮV-240 (Žin., 2005, Nr. 76-2766), Nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ĮV-66 (Žin., 2005, Nr. 30-960), Leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos aprašo, kitų teisės aktų nustatytų paveldosaugos reikalavimų ir šiame leidime nustatytų papildomų paveldosaugos reikalavimų.

Generalinė direktorė
Renata Bagdonienė

Patvirtinta užsakovo _____

Patvirtinimo data 2015 06 18

Autorius: Linas Girlevičius, tel.: 8 686 07137

Užsakovas: UAB „Kauno projektavimo restauravimo ir statybos
institutas“
Gedimino g. 48-1, Kaunas
Tel./faks. (8 37) 32 32 13
El. paštas info@kprsi.lt

Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762),
Sapiegų rūmų (25771) aplinkos, Vilniaus m. sav., Vilniaus m., L. Sapiegos g. 13
ŽVALGOMŲJŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ PROJEKTAS

Vilnius, 2015-06-17

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Bendrieji duomenys: 2015 metų birželio-rugpjūčio mėn. numatoma atlikti žvalgomuosius archeologinius tyrimus Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762) teritorijoje, Sapiegų rūmų (25771) pietiniame kieme, Vilniuje. Čia numatoma rekonstruoti rūmų kiemo pietrytiniame kampe buvusį arklidžių pastatą, nugriauti kiemo pietinėje ir pietvakarinėje dalyje, prie autentiškos kiemą iš pietų juosiančios tvoros, sovietmečiu pastatytus mūrinius pastatus. Prie arklidžių pamatų ir prie numatytų griauti pastatų numatoma atlikti žvalgomuosius archeologinius tyrimus.

Archeologinių tyrimų tikslas: Nustatyti kultūrinio sluoksnio pobūdį, stovį, storį, patikslinti atskirų kultūrinio sluoksnio horizontų datavimą, nustatyti arklidžių pamatų pobūdį, stovį, datavimą.

Tyrimų pobūdžio pagrindimas: Nėra tikslios informacijos apie arklidžių pamatus, geologinę situaciją šioje rūmų kiemo dalyje, kultūrinio sluoksnio vertę, todėl prie arklidžių pamatų tinkamiausias tyrimų pobūdis šiame darbų etape – žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Sovietmečiu statant mūrinius pastatus pietinėje rūmų kiemo dalyje, veikiausiai buvo pažeistas kultūrinis sluoksnis, galimai ir kitos archeologijos vertybės. Todėl iki pradedant šių pastatų griovimo darbus tikslinga nustatyti archeologinę situaciją šioje kiemo dalyje tiriant žvalgomuosius šurfus.

Tyrimų apimtys: Žvalgomuosius archeologinius tyrimus ketinama atlikti ištiriant keturis 2×2 (didesnį šurfą ketinama tirti vietoje, kur kultūrinis sluoksnis gali būti storesnis), 2×1 m dydžio šurfus, kurių bendras plotas 8-10 m².

Tyrimų trukmė: 2015 m. birželio-rugpjūčio mėn.

Ankstesnių archeologinių tyrimų apžvalga: Sapiegų rūmuose Antakalnyje ir jų aplinkoje pastaruoju metu didžiausios apimties tyrimus atliko šio projekto autorius. 2007 ir 2009 metais atliko žvalgomieji archeologiniai tyrimai, 2012 metais – detalieji archeologiniai tyrimai, 2013-2014 metais – detalieji tyrimai ir archeologiniai žvalgymai rūmų viduje. Bendra archeologinė situacija geriausiai atskleista detaliųjų tyrimų metu. Tuomet nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis rūmų viduje ir aplinkoje yra nuo 0 cm iki daugiau nei 3 m, o rūmai statyti sudėtingo, palaipsniui žmogaus performuoto, reljefo sklype. Rūmų vidurinėje dalyje, aptiktos XVI amžiumi datuotos keramikos dirbinių degimo krosnies liekanos. Krosnis pastatyta perkasant tiksliai nenustatyto laikotarpio ankstyviausią kultūrinio sluoksnio horizontą. Nuardžius krosnį ar kelias dabartinių rūmų vietoje ir artimiausioje aplinkoje buvusias krosnis, XVII amžiaus pradžioje virš jos pastatyti ankstyvieji, su iš Nyderlandų kilusiu architektu, karo inžinieriumi Petru Nonhartu siejami rūmai. Aptiktos ir dalinai ištirtos ankstyvųjų rūmų mūrinio priestato liekanos. Vakarinėje rūmų dalyje XVII amžiaus pabaigoje, Kazimierui Jonui Sapiegai atliekant rekonstrukciją, po kurių ankstyvieji rūmai tapo Sapiegų rūmais, prie esamų rūsių pristatyta dar viena (šiaurės vakarinė) rūsių patalpa. Rūsio patalpose aptikti autentiški, vietomis remontuoti, akmenų grindiniai. Rūmų viduje aptikta mūrinė laiptinė į rūšį. Prie rūmų vakarinio fasado visiškai atkastos apardytos paradinių laiptų liekanos. Surasta ankstesnio įėjimo į ankstyvuosius rūmus vieta, šiaurės vakariniame šių rūmų kampe buvusio bokštelio, kontraforso ar tiesiog piliastro pagrindo fragmentas. Tyrimais nustatyta, kad į šiaurę nuo rūmų buvo natūralios ar dirbtinės kilmės griovys, kuris veikiausiai buvo užpiltas Kazimierui Jonui Sapiegai statant (rekonstruojant) rūmus. Tuomet rekonstruojant rūmus įrengtose šiaurinė ir pietinė arkinės galerijos. Abiejų galerijų vakarinėse dalyse būta krosnių. Architektūrinių tyrimų metu nustatyta, kad Sapiegų rūmuose prie dviejų sraigtinių laiptinių būta latrinų (tualetų). Archeologinių tyrimų metu išsiaiškinta, kad prie rūmų pietvakarinio rizalito pietrytinėje dalyje esančios laiptinės latrinų nuotekų rezervuaras buvo medinis. Nuotekos į jį tekėjo iš keraminių vamzdžių glazūruota vidine dalimi formuota šachta. Ties atkurta šiaurės rytine rūmų laiptine nuotekų rezervuaras –

mūrinis. Nuotekos į jį taip pat tekėjo keraminiais vamzdžiais. Ties rytiniu Sapiegų rūmų pietrytinio rizalito fasadu aptikta medinio vandentiekio mova, ties pietvakariniu fasadu – išorinė medinio vandentiekio vamzdžio mova. Aptikta nemaža kolekcija XVI amžiaus pabaiga – XVII amžiaus pradžia datuotinių plokštinių koklių, leisianti bent dalinai rekonstruoti šioje vietoje pastatytų pirmųjų rūmų interjerus. Taip pat 2012 metais vykusių tyrimų metu aptikta ir XVII amžiaus pabaiga datuotinių, dažniausiai balta glazūra dengtų, puoštų reljefiniais arba pieštais mėlynos glazūros ornamentais, plokštinių koklių fragmentų. Šie – Sapiegų rūmuose stovėjusių, rūmų inventoriuose minimų, krosnių liekanos. Vertinga ir to paties laikotarpio balta glazūra dengtų ir mėlynos glazūros ornamentu puoštų keraminių plytelių kolekcija.

Archeologinę situaciją rūmų pietiniame kieme iliustruoja 1994 metais archeologo Gintaro Abaravičiaus¹ tirtuose šurfuose 12, 13 ir šio projekto autoriaus 2009 metais tirtuose šurfuose² 14, 16, 17 fiksuoti faktai. 2009 metais tirtų šurfų 14, 16, 17 tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad reljefas šioje vietoje yra performuotas jau XVII amžiaus pabaigoje, statant rezidencinius rūmus. Šurfe 14 aptikta ir dalinai ištirta ūkinė duobė, greta tirtas apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuotinas XVII amžiaus pabaiga (?) – XVIII amžiumi. Menamas žvyro įžemis pasiektas ~3 m gylyje. Šurfe 16 nustatyta rezidenciją iš pietų juosiančios tvoros pamatų konstrukcija. Pamatai juostiniai, apatinėje dalyje suformuotas jų praplatėjimas. Šurfe tirtas kultūrinis sluoksnis menkavertis. Molio įžemis pasiektas 1,1-1,5 m gylyje. Šurfe 17 atkastos autentiškos rūmų teritoriją iš rytų ribojusios tvoros liekanos. Viršutinė, iki priemolio įžemio įgilinta, mūro liekanų dalis išmūryta XX a. I pusėje, apatinė – XVII a. pabaigoje. Tvoros pamatinėje dalyje fiksuota arkinė anga, tačiau nėra aišku ar visa tvora buvo mūryta ant arkinių pamatų. Kultūrinis sluoksnis šurfe 17 sunaikintas sovietmečiu. Gruntas ir žemės paviršius itin užterštas XX a. II pusės šiukšlėmis. Įžemis šurfe pasiektas 1,1-1,3 m gylyje.

1994 metais tirtame šurfe 12, kuris tirtas iki 1,5 m, iki pat jo dugno kasti permaišyti sluoksniai, suformuoti tiesiant požeminius inžinerinius tinklus. Šurfe 13 kultūrinio sluoksnio storis – 2,54 m. Virš smėlio įžemio fiksuotas 22 cm storio juodai pilkos žemės sluoksnis, aukščiau jo – 30 cm storio rudo molio su plytgaliais sluoksnis (sietinas su keramikos dirbinių gamyba šioje teritorijoje). 1,59-2,0 m gylyje tirtas „suverstinis“ pilko smėlio su šlynu sluoksnis, jame – XVII a. vidurio Švedijos moneta. 1,30-1,59 m gylyje tirti pagal radinius su Sapiegų rūmų egzistavimo laikotarpiu sietini kultūrinio sluoksnio horizontai. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis – vėlyva.

Tyrimų metodika: Šurfus ketinama ištirti pasluoksniui tiriant kultūrinio sluoksnio horizontus iki įžemio. Jei kasant dėl didelio kultūrinio sluoksnio storio, griūties pavojaus įžemio pasiekti nepavyktų, kultūrinio sluoksnio storio nustatymui būtų naudojamas įkalamas grunto grąžtas.

Priedama: fotofiksacija iki tyrimų, žvalgomųjų archeologinių tyrimų planas (M 1:500) su pažymėtomis anksčiau rūmuose ir jų aplinkoje žvalgomųjų tyrimų metu tirtomis vietomis, 2012 metų detaliųjų archeologinių tyrimų situacijos planas (M 1:200).

Pagarbiai – dr. Linas Girlevičius

¹ ABARAVIČIUS G., *Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų Vilniaus mieste, L. Sapiegos gatvėje Nr. 3, 17-18 Sapiegų rūmų aplinkoje projektuojamos šiluminės trasos vietoje ataskaita*. Vilnius, 1994. LIIR f. 1 byla Nr. 2300;

² GIRLEVIČIUS L., *Sapiegų rūmai ir aplinka* // *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais*, Vilnius, 2010, p. 222-225;

L. Sapiegos g. 13, Vilniuje, numatomi atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, tiriamosios vietos vaizdai iki pradedant tyrimus

1. Arkliidžių pastatas, vaizdas iš ŠV.

2. Arkliidžių pastatas, ŠV kampas, vaizdas iš ŠV.

3. Arkliidžių pastatas, PV kampas, vaizdas iš ŠV.

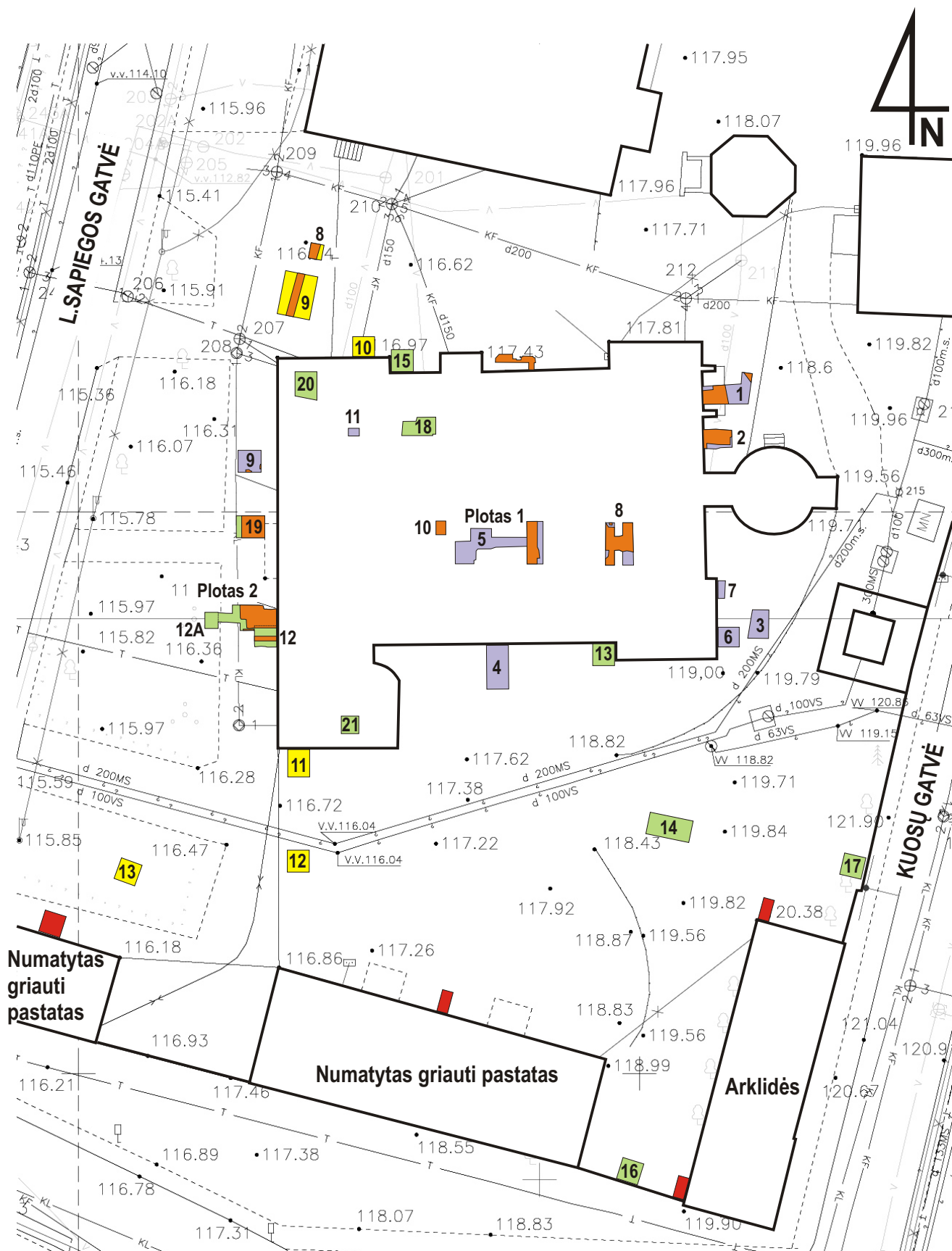

4. Numatytas griauti sovietmečiu statytas pastatas, vaizdas iš ŠV.

5. Numatytas griauti sovietmečiu statytas pastatas, vaizdas iš ŠR.

ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI VILNIUJE, L.SAPIEGOS G. 13
2015 METAIS, SITUACIJOS PLANAS TYRIMŲ PROJEKTUI M 1:500

Sutarti žymėjimai:

- 1994 m. tirtos vietos
- 2007 m. tirtos vietos
- 2009 m. tirtos vietos
- atkasti mūrai
- pastatų, tvorų kontūrai
- numatyti ištirti šurjai

Detaliųjų archeologinių tyrimų Sapiegų rūmuose, Vilniuje, 2012 metais situacijos planas M 1:200

UAB „Kauno projektavimo restauravimo ir statybos institutas“

PAŽYMA APIE ŽVALGOMUOSIUS ARCHEOLOGINIUS TYRIMUS, 2015 METAIS ATLIKTUS SKLYPE L. SAPIEGOS G. 13, VILNIUJE

Ivadas. 2015 m. birželio-liepos mėn. UAB „Teisinga orbita“ atliko žvalgomuosius archeologinius tyrimus Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (762) teritorijoje, Sapiegų rūmų (25771) pietiniame kieme, Vilniuje. Čia numatoma rekonstruoti rūmų kiemo pietrytiniame kampe buvusį arklidžių pastatą, nugriauti kiemo pietinėje ir pietvakarinėje dalyse, prie autentiškos kiemą iš pietų juosiančios tvoros, sovietmečiu pastatytus mūrinius pastatus. Leidimas atlikti archeologinius tyrimus Nr. LA-207, 2015-06-23 išduotas archeologui dr. Linui Girlevičiui. Archeologinius tyrimus atlikti užsakė UAB „Kauno projektavimo restauravimo ir statybos institutas“. Tyrimais siekta nustatyti kultūrinio sluoksnio pobūdį, stovį, storį, patikslinti atskirų kultūrinio sluoksnio horizontų datavimą, nustatyti arklidžių pastato pamatų pobūdį, stovį, datavimą.

Ankstesnių tyrimų apžvalga. Sapiegų rūmuose Antakalnyje ir jų aplinkoje pastaruoju metu didžiausios apimtys tyrimus atliko šios pažymos autorius. 2007 ir 2009 metais atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, 2012 metais – detalieji archeologiniai tyrimai, 2013-2014 metais – detalieji tyrimai ir archeologiniai žvalgymai rūmų viduje. Bendra archeologinė situacija geriausiai atskleista detaliųjų tyrimų metu. Tuomet nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis rūmų viduje ir aplinkoje yra nuo 0 cm iki daugiau nei 3 m, o rūmai statyti sudėtingo, palaipsniui žmogaus performuoto, reljefo sklype. Rūmų vidurinėje dalyje, aptiktos XVI amžiumi datuotos keramikos dirbinių degimo krosnies liekanos. Krosnis pastatyta perkasant tiksliai nenustatyto laikotarpio ankstyviausią kultūrinio sluoksnio horizontą. Nuardžius krosnį ar kelias dabartinių rūmų vietoje ir artimiausioje aplinkoje buvusias krosnis, XVII amžiaus pradžioje virš jos (jų) pastatyti ankstyvieji, su iš Nyderlandų kilusiu architektu, karo inžinieriumi Petru Nonhartu siejami rūmai. Aptiktos ir dalinai ištirtos ankstyvųjų rūmų mūrinio priestato liekanos. Vakarinėje rūmų dalyje XVII amžiaus pabaigoje, Kazimierui Jonui Sapiegai atliekant rekonstrukciją, po kurios ankstyvieji rūmai tapo Sapiegų rūmais, prie esamų rūsių pristatyta dar viena (šiaurės vakarinė) rūsių patalpa. Rūsio patalpose aptikti autentiški, vietomis remontuoti, akmenų grindiniai. Rūmų viduje aptikta mūrinė laiptinė į rūšį. Prie rūmų vakarinio fasado visiškai atkastos apardytos paradinių laiptų liekanos. Surasta ankstesnio įėjimo į ankstyvuosius rūmus vieta, šiaurės vakariniame šių rūmų kampe buvusio bokštelio, kontraforso ar tiesiog piliastro pagrindo fragmentas. Tyrimais nustatyta, kad į šiaurę nuo rūmų buvo natūralios ar dirbtinės kilmės griovys, kuris veikiausiai buvo užpiltas Kazimierui Jonui Sapiegai statant (rekonstruojant) rūmus. Tuomet rekonstruojant rūmus įrengtos šiaurinė ir pietinė arkinės galerijos. Abiejų galerijų vakarinėse dalyse būta krosnių. Architektūrinių tyrimų metu nustatyta, kad Sapiegų rūmuose prie dviejų sraigtinių laiptinių būta latrinų (tualetų). Archeologinių tyrimų metu išsiaiškinta, kad prie rūmų pietvakarinio rizalito pietrytinėje dalyje esančios laiptinės latrinų nuotekų rezervuaras buvo medinis. Nuotekos į jį tekėjo iš keraminių vamzdžių glazūruota vidine dalimi formuota šachta. Ties atkurta šiaurės rytine rūmų laiptine nuotekų rezervuaras – mūrinis. Nuotekos į jį taip pat tekėjo keraminiiais vamzdžiais. Ties rytiniu Sapiegų rūmų pietrytinio rizalito fasadu aptikta medinio vandentiekio mova, ties pietvakariniu fasadu – išorinė medinio vandentiekio vamzdžio mova. Aptikta nemaža kolekcija XVI amžiaus pabaiga – XVII amžiaus pradžia datuotinių plokštinių koklių, leisianti bent dalinai rekonstruoti šioje vietoje pastatytų pirmųjų rūmų interjerus. 2012 metais vykusių tyrimų metu aptikta ir XVII amžiaus pabaiga datuotinių, dažniausiai balta glazūra dengtų, puoštų reljefiniais arba pieštais mėlynos glazūros ornamentais, plokštinių koklių fragmentų. Šie – Sapiegų rūmuose stovėjusių, rūmų inventoriuose minimų, krosnių liekanos. Vertinga ir to paties laikotarpio balta glazūra dengtų ir mėlynos glazūros ornamentu puoštų keraminių plytelių kolekcija.

Archeologinę situaciją rūmų pietiniame kieme iliustruoja 1994 metais archeologo Gintaro Abaravičiaus¹ tirtuose šurfuose 12, 13 ir šios pažymos autoriaus 2009 metais tirtuose šurfuose² 14, 16, 17 fiksuoti faktai. 2009 metais tirtų šurfų 14, 16, 17 tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad reljefas šioje vietoje yra performuotas jau XVII amžiaus pabaigoje, statant rezidencinius rūmus. Šurfe 14 aptikta ir dalinai ištirta ūkinė duobė, greta tirtas apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuotinas XVII amžiaus pabaiga (?) – XVIII amžiumi. Menamas žvyro įžemis pasiektas ~3 m gylyje. Šurfe 16 nustatyta rezidenciją iš pietų juosiančios tvoros pamatų konstrukcija. Pamatai juostiniai, apatinėje dalyje suformuotas jų praplatėjimas. Šurfe tirtas kultūrinis sluoksnis menkavertis. Molio įžemis pasiektas 1,1-1,5 m gylyje. Šurfe 17 atkastos autentiškos rūmų teritoriją iš rytų ribojusios tvoros liekanos. Viršutinė, iki priemolio įžemio įgilinta, mūro liekanų dalis išmūryta XX a. I pusėje, apatinė – XVII a. pabaigoje. Tvoros pamatinėje dalyje fiksuota arkinė anga, tačiau nėra aišku ar visa tvora buvo mūryta ant arkinių pamatų. Kultūrinis sluoksnis šurfe 17 sunaikintas sovietmečiu. Gruntas ir žemės paviršius itin užterštas XX a. II pusės šiukšlėmis. Įžemis šurfe pasiektas 1,1-1,3 m gylyje.

1994 metais tirtame šurfe 12, kuris tirtas iki 1,5 m gylio, iki pat jo dugno kasti permaišyti sluoksniai, suformuoti tiesiant požeminius inžinerinius tinklus. Šurfe 13 kultūrinio sluoksnio storis – 2,54 m. Virš smėlio įžemio fiksuotas 22 cm storio juodai pilkos žemės sluoksnis, aukščiau jo – 30 cm storio rudo molio su plytgaliais sluoksnis (veikiausiai sietinas su keramikos dirbinių gamyba šioje teritorijoje – *aut.*). 1,59-2,0 m gylyje tirtas „suverstinis“ pilko smėlio su šlynu sluoksnis, jame – XVII a. vidurio Švedijos moneta. 1,30-1,59 m gylyje tirti pagal radinius su Sapiėgų rūmų egzistavimo laikotarpiu sietini kultūrinio sluoksnio horizontai. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis – vėlyva.

Tyrimų eiga ir jų rezultatai. Sklypo dalis, kurioje 2015 m. buvo atliekami žvalgomieji tyrimai, yra žemėjantys rytų-vakarų kryptimis, link Neries upės slėnio. Šurfai 1 ir 2 tirti prie numatomo rekonstruoti arklidžių pastato.

Šurfas 1 (žr. situacijos planą, fotonuotraukas 1-6) 2×1 m dydžio. Bandyta šurfą tirti prie šiaurinės pastato sienos, tačiau po iki 20 cm storio velėnos, pilkos žemės sluoksniais pradėtame tirti šurfe atkastas betono sluoksnio paviršius. Turimomis priemonėmis betono įveikti nepavyko, todėl nutarta šurfą perkelti prie vakarinės pastato sienos. Šurfas tirtas gana siaurame ruože tarp pastato sienos ir nesenai vykusių darbų metu supiltos didelės žemių krūvos. Po viršutiniais maišytais žemės sluoksniais 20-30 cm gylyje šurfo šiaurinėje dalyje atkasta atgrinda (grindinys su latakais vandeniui nutekėti) iš skaldytų nedidelių akmenų. Atgrinda datuotina XX amžiumi. Žemiau atgrindos lygio visame šurfo plote kastas su pilka žeme maišyto smėlio sluoksnis. Kasant šį sluoksnį buvo atkasti arklidžių pamatai, kurie šioje vietoje įgilinti iki 70 cm gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus. Pamatai netvarkingo mūro, panašu, kad plytgaliai, akmenys ir kalkių skiedinys iš kurių jie mūryti yra tiesiog sumesti į iškastą tranšėją. Žemiau su pilka žeme maišyto smėlio sluoksnio 1,1-1,2 m gylyje šurfe atkastas gelsvo smėlio sluoksnis. Jis nestoras – 5-10 cm storio. Po šiuo sluoksniu – griuvenų sluoksnis, kuriame aptikta ir tinko fragmentų. Manome, kad šioje vietoje yra užkastos XIX a. Sapiėgų rūmus pritaikant okupacinės Rusijos armijos reikmėms užkastų Sapiėgų rūmų išardytų mūrinių konstrukcijų liekanos. Šurfe aptikta vos keletas XVII-XIX amžiais datuotų archeologinių radinių: buitinės keramikos fragmentų, metalinių dirbinių. Pasiekus 1,2 m gylį tyrimai šurfe nutraukti – tirti jį tapo nebe saugu. Baigus tyrimo ir fiksavimo darbus šurfas užkastas.

Šurfas 2 (žr. situacijos planą, fotonuotraukas 7-14) tirtas prie pietvakarinio arklidžių kampo, ten, kur šis pastatas jungiasi su rūmų kiemą iš pietų ribojančia autentiška mūro tvora. Šurfas 2×1 m dydžio. Kasant 20 cm storio viršutinį tamsiai pilkos žemės su griuvenomis sluoksnį, 10-15 cm gylyje atkasti iki 20 cm nuo pastato vakarų sienos išsikišę arklidžių pamatų akmenys. Šiaurinėje šurfo dalyje 20-30 cm gylyje atkasta iš nedidelių akmenų netvarkingai grįsta atgrinda. 20-80 cm gylyje šurfe tirtas pilkos žemės sluoksnis su molio ir smulkių griuvenų priemaiša. 80 cm

¹ ABARAVIČIUS G., *Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų Vilniaus mieste, L. Sapiėgos gatvėje Nr. 3, 17-18 Sapiėgų rūmų aplinkoje projektuojamos šiluminės trasos vietoje ataskaita*. Vilnius, 1994. LIIR f. 1 byla Nr. 2300;

² GIRLEVIČIUS L., *Sapiėgų rūmai ir aplinka // Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais*, Vilnius, 2010, p. 222-225;

gylyje šurfe atkastas arklidžių pamatų praplatėjimas. Iš akmenų ir plytelių, rištų kalkių skiediniu mūryti pamatai gilyn palaipsniui plėtėję, todėl šurfas apatinėje dalyje tapo vos 50-65 cm pločio. Viršutiniuose sluoksniuose surasta keletas archeologinių radinių: marmurinės lentos, kurios vienoje pusėje vaizduojamas erelis su karūna, o kitoje įgilinti įrašai kirilica, fragmentas, metalinis kablys. Arklidžių pamatai įgilinti iki 1,3-1,4 m gylio nuo žemės paviršiaus. 75-100 cm gylyje šurfe tirtas pilkos žemės su smulkių griuvenų priemaiša sluoksnis, jame aptikta XIX amžiumi datuotina keraminio puodo šukė. Žemiau pastarojo sluoksnio tirtas ~40 cm storio apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas – maišytas priesmėlis su molio priemaiša. Apatiniame sluoksnyje aptiktas XVII-XVIII amžiais datuotinas buitinės keramikos fragmentas, stiklinio indelio šukė. Didžiojoje šurfo dalyje 1,4-1,5 m gylyje atkastas molio įžemis. Pietiniame šurfo gale, prie mūro tvoros, įžemyje fiksuotas tvoros pamatų perkasimas. Jis 50 cm pločio. 1,6 m gylyje jame atkastas pamato 30 cm pločio praplatėjimas. Pasiekus 1,7 m gylį perkavimo tyrimas nutrauktas, apie tvoros pamato įgilinimą buvo žinoma iš 2009 metais šurfo 16 tyrimo duomenų. Jame tvoros pamatas buvo įgilintas iki 2,3-2,6 m nuo žemės paviršiaus (iki H_{Abs} 117,85 m). Baigus tyrimo ir fiksavimo darbus šurfas užkastas.

Šurfas 3 (žr. situacijos planą, fotonuotraukas 15-20) prie sovietmečių pastatyto, numatyto griauti, pastato (sandėlio ar garažo) šiaurinės sienos. Šurfas 2×1 m dydžio. Po iki 10 cm storio velėnos sluoksniu kastas 10-20 cm storio su pilka žeme maišyto šlako sluoksnis. Šiaurinėje šurfo dalyje žemiau šio sluoksnio fiksuotas šviesiai pilka žeme su griuvenomis užpildytas perkasimas, kurį kasant iki 1,1 m gylio apardyti žemiau buvę sluoksniai. Minėto perkavimo neapardytose šurfo dalyse 20-70 cm gylyje fiksuotas maišyto smėlio sluoksnis. Žemiau šio sluoksnio 70-120 cm gylyje tirtas su griuvenomis maišytos pilkos žemės sluoksnis. 100-165 cm gylyje tirtas apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas: maišytas smėlis, su smėliu maišytas molis, maišytas priemolis, molis. 1,4-1,65 m gylyje pasiektas smėlio, molio įžemis. Betoniniai ketinamo griauti pastato pamatai įgilinti iki 1 m gylio nuo žemės paviršiaus. Šurfe aptikta XVII-XIX amžiais datuotinių radinių: buitinės keramikos, koklių fragmentų, kaulo žaliavos sagų gamybai šukė. Baigus tyrimo ir fiksavimo darbus šurfas užkastas.

Šurfas 4 (žr. situacijos planą, fotonuotraukas 21-31) tirtas į vakarus nuo šurfo 3, prie sovietmečių pastatyto, numatyto griauti, pastato (buv. kontrolės punkto prie L. Sapiegos gatvės) šiaurinės sienos. Šurfas 2×2 m dydžio, toks šurfo dydis parinktas atsižvelgiant į tai, kad iš anksčiau netoliese vykusių tyrimų žinoma, kad čia yra storas kultūrinis sluoksnis. Šurfo vieta buvo dengta suirusiu asfaltu. Žemiau jo kastas pagrindas šiai dangai iš griuvenų ir žvyro. Giliau iki 65-75 cm gylio nuo dangos paviršiaus kastas šviesiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis, veikusiai suformuotas XX amžiuje. Žemiau šio sluoksnio tirtas iki 95 cm storio maišyto smėlio sluoksnis. Tiriant šį sluoksnį 1,35-1,4 m gylyje pasiekta numatyto griauti pastato pamato apačia. Pamatas prastas – tik apatinėje dalyje yra daugiau betono, o virš šio – menkai surištos statybinės šiukšlės. Pasiekus pamatų apačią saugumo sumetimais toliau tirta tik šiaurinė, atokiau pamato esanti, 2×1 m dydžio šurfo dalis. Šiaurės rytinėje šurfo dalyje 1,2-1,8 m gylyje tirtas pilkos žemės su griuvenomis sluoksnis. Jame aptiktas didesnis kiekis archeologinių radinių: baltai glazūruotų ir neglazūruotų koklių fragmentų, nenustatytos paskirties keraminių dirbinių fragmentų. Radiniai datuoti XVIII-XIX amžiais. Žemiau pastarojo sluoksnio lygio iki 1,9 m gylio nuo žemės paviršiaus tirti iki 30 cm storio maišyto smėlio, suplauto ar supustyto smėlio sluoksniai. 1,9-2,2 m gylyje tirtas tamsiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis su akmenukais, geležies rūdimis. Radinių šio sluoksnio datavimui neaptikta. Žemiau pastarojo sluoksnio atkastas perdegusio molio su griuvenomis sluoksnis. Jis siejamas su keramikos gaminių gamyba šioje Vilniaus dalyje iki pastatant pirmuosius rūmus. Prisilaikant darbų saugos reikalavimų giliau tirtoji šurfo 4 dalis sumažinta ir tapo 1,2×1 m dydžio. Nustatyta, kad „gamybinis“ sluoksnis šioje sklypo vietoje yra 60 cm storio, datuojančių archeologinių radinių tiriant jį neaptikta. Žemiau pastarojo sluoksnio 2,8-3,1 m gylyje tirtas ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas – pilka smėlinga žemė. Radinių jame neaptikta, manoma, kad tai augalinis, iki pradedant vietovėje intensyvesnę žmogaus veiklą susiformavęs, sluoksnis. Po šio sluoksniu 3,0-3,1 m gylyje pasiektas balkšvo smėlio įžemis. Tirtosios giliausios šurfo dalies vakariniame gale ankstyviausias archeologinio sluoksnio horizontas perkastas. Perkavimo tirtojoje dalyje 3,1 m gylyje aptiktas menamos, į įžemį įgilintos, keramikos dirbinių

degimo krosnies mūro kampas. Dėl didelio gylio bei nesant galimybių šurfą praplėsti, jo tyrimas nutrauktas. Baigus tyrimo ir fiksavimo darbus šurfas užkastas.

IŠVADOS:

1. Žvalgomieji archeologiniai tyrimai atlikti 10 m² plote. Visuose šurfuose aptiktas vertingas kultūrinis (archeologinis) sluoksnis, kurio storis nuo 1,4 iki daugiau nei 3,1 m. Ankstyviausi archeologiniame sluoksnyje aptikti radiniai datuoti XVII amžiumi. Remiantis 2015 metais ir anksčiau atliktų tyrimų duomenimis, manome, kad Sapiegų rūmų pietinio kiemo rytinėje dalyje reljefas yra performuotas Sapiegų rūmų statybos (ankstesnių rūmų rekonstrukcijos) darbų metu XVII amžiaus pabaigoje. Ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas šioje kiemo dalyje, taip pat ir 2015 metais tirtųjų šurfų 1-3 zonoje, pradėjo formuotis XVII amžiaus pabaigoje. Šurfe 4 esama bent XVI amžiuje pradėjusio formuotis archeologinio sluoksnio, tačiau vertingi kultūrinio sluoksnio horizontai čia slūgso po 1,2 m storio menkaverčiais sluoksniais.
2. Manome, kad Sapiegų rūmų pietinio kiemo rytinėje dalyje numatytų sovietinių pastatų griovimo ir arklidžių pastato rekonstrukcijos darbų metu pakankamas tyrimų pobūdis – archeologiniai žvalgymai žemės kasimo darbų metu. Šių darbų metu leidžiama mechanizuotai nukasti iki 1 m storio menkaverčius viršutinius sluoksnius. Archeologinių žvalgymų metu aptikus archeologijos vertybių gali tekti keisti tyrimų pobūdį. Jei būtų būtinybė atlikti žemės kasimo darbus didesniame gylyje, būtina atlikti papildomus archeologinius tyrimus.
3. Tyrimų metu aptiktą radinių kolekcija bus perduota Lietuvos nacionaliniam muziejui.

Vilnius 2015-07-31

dr. Linas Girlevičius, archeologas
Nekilnojamojo kultūros paveldo
apsaugos specialisto atestato Nr. 1860

1. Šurfas 1, jame atkasta akmenų atgrinda, vaizdas iš P.

2. Šurfas 1, jame atkasta akmenų atgrinda, vaizdas iš ŠR.

3. Šurfas 1, pasiekus jo dugną. Vaizdas iš PV.

4. Šurfas 1, pasiekus jo dugną. Vaizdas iš P.

5. Šurfas 1, pasiekus jo dugną. Vaizdas iš ŠR.

6. Šurfo 1 vieta jį užkasus. Vaizdas iš PV.

7. Šurfas 2, vaizdas iš ŠV.

8. Šurfas 2, jame atkasta akmenų atgrinda, vaizdas iš ŠV.

9. Šurfas 2 pasiekus jame įžemio lygį. Vaizdas iš ŠR.

10. Šurfas 2 pasiekus jame įžemio lygį. Vaizdas iš PV.

11. Šurfas 2 pasiekus jame įžemio lygį. Atkastas arklidės pamatas. Vaizdas iš V.

12. Šurfe 2 atkastas rūmų tvoros pamato viršus. Vaizdas iš Š.

13. Šurfe 2 atkastas rūmų tvoros pamato viršus. Vaizdas iš Š.

14. Šurfo 2 vieta jį užkasus. Vaizdas iš ŠV.

15. Šurfas 3 pasiekus jame žemio lygį. Vaizdas iš P.

16. Šurfas 3 pasiekus jame žemio lygį. Vaizdas iš PV.

17. Šurfas 3 pasiekus jame žemio lygį. Vaizdas iš P.

18. Šurfas 3 pasiekus jame žemio lygį. Vaizdas iš ŠR.

19. Šurfo 3 šiaurinė sienelė. Vaizdas iš PV.

20. Šurfo 3 vieta jį užkasus. Vaizdas iš Š.

21. Šurfas 4, vaizdas iš V.

22. Šurfas 4 jo ŠR dalyje pasiekus įžemį. Vaizdas iš PV.

23. Apatinė šurfo 4 dalis, vaizdas iš ŠV.

24. Apatinė šurfo 4 dalis. Ties matuokle - menamos krosnies liekanos. Vaizdas iš P.

25. Šurfo 4 šiaurinė sienelė. Vaizdas iš P.

26. Šurfas 4, vaizdas iš PV.

27. Šurfas 4, vaizdas iš PR. Ties matuoklės apatinė dalimi - menamos krosnies, įgilintos į žemį, liekanos.

28. Šurfas 4, vaizdas iš ŠR.

29. Šurfo 4 pietinė dalis. Vaizdas iš Š.

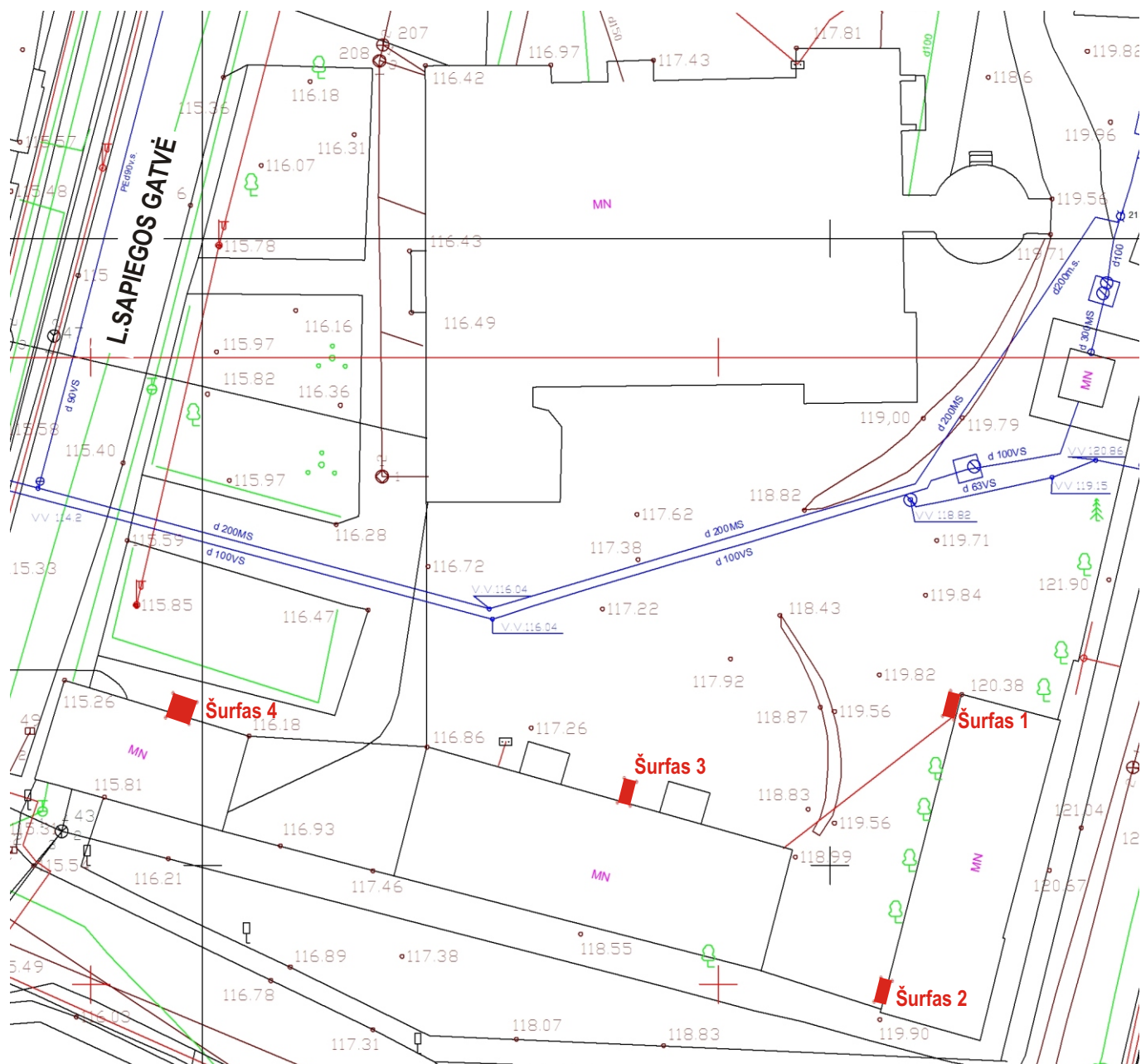
30. Šurfas 4, vaizdas iš PV.

31. Šurfo 4 vieta jį užkasus. Vaizdas iš R.

ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI VILNIUJE, L.SAPIEGOS G. 13
2015 METAIS, SITUACIJOS PLANAS TYRIMŲ PAŽYMAI M 1:500

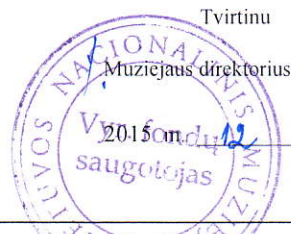
4
IN

0 5 10 15 20 25 (m)

**L. Sapiegos g. 13, Vilniuje, 2015 metais
tirtų archeologinių šurfų
kampų koordinatės (LKS-94)**

Eil. Nr.	Y	X	H_{Abs.}	Taško kodas
1	6063223,343	584718,54	120,417	SR1
2	6063221,358	584717,925	120,282	SR1
3	6063221,08	584718,82	120,158	SR1
4	6063214,206	584693,028	117,806	SR3
5	6063216,094	584693,549	117,823	SR3
6	6063216,395	584692,537	117,722	SR3
7	6063214,476	584692,007	117,668	SR3
8	6063220,714	584657,879	115,573	SR4
9	6063222,459	584658,5	115,599	SR4
10	6063223,177	584656,585	115,495	SR4
11	6063221,229	584655,992	115,448	SR4
12	6063198,573	584712,462	120,143	SR2
13	6063200,472	584713,009	120,092	SR2
14	6063200,226	584713,881	120,103	SR2

Tvirtinu

Muziejaus direktorius

mėn. 14 d.

PRIĖMIMO AKTAS Nr. 754

2015 m. gruodžio mėn. 14 d. mes, muziejaus darbuotojas Viduramžių ir naujųjų laikų

archeologijos skyriaus vyresn. muziejininkas Arūnas Kalėjus

ir UAB „Teisinga orbita“ archeologas dr. Linas Girlevičius

sudarėme šio akto keturis egzempliorius apie tai, kad pirmas priima (nuolatinai, laikinai), o antrasis perduoda muziejui šiuos muziejines reikšmės daiktus:

Eilės Nr.	Daikto pavadinimas ir jo trumpas aprašymas	Daiktų sk.	Daikto būklė	Kaina	Suma	Pastabos
1	Dirbinių gamybos atlieka (kaulas)	1	išsausėjusi			ms 119400
2	Gervės (?) kablys, masyvus (geležis)	1	pažeista korozijos			
3	Indelio fr., glaz. (fajansas)	1	gera			
4	Indo fr., glaz. (keramika)	1	gera			
5-6	Lėkštės fr., glaz. (keramika)	2	gera			
7-10	Puodų fr., neglaz. (keramika)	4	gera			
11-12	Puodų fr., glaz. (keramika)	2	gera			
13-14	Koklių, plokštinių, fr., neglaz. (keramika)	2	gera			
15-22	Koklių, plokštinių, fr., glaz. (keramika)	8	gera			
23	Plytos, su įspaustu užrašu, fr. (šamoto keramika)	1	gera			
24	Apdailos fr., iš kalkių skiedinio, įgaubta, nuglaistytą išorine puse	1	gera			
25	Plokštės, dvipusės, dalis, su iškalta įgilintu užrašu kirilica ...ВЕРСТЬ ...ВЪ, МАРКО... ...ИКОЛУЦКАГО ПТ... УНТЕРЪ – О.... ...НДРЪ ЗАБЫЦЕВЪ АНДРЕЙ ...РНИ... vienoje pusėje ir reljefišku Lenkijos Baltuoju ereliu kitoje (baltas marmuras)	1	gera			

Pastaba: radiniai r. s. nr. 4 (vinies kojėlė), 9 (stiklinio vamzdelio fr.), 24 (plokštinio koklio kaklelio fr.), 25 (plokštinio koklio kaklelio fr.), 28 (plytos fr.) priimti, tačiau dėl fragmentiškumo į muziejaus apskaitą neįtraukti (viso 5 vnt.).

Radiniai rasti **Vilniuje, L. Sapiegos g. 13**, Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (u.k. 762), Sapiegų rūmų (u.k. 25771) aplinkos **2015 m.** žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu. Radiniai priimti pagal ataskaitos ARMA Nr. **550/E** radinių sąrašą.

